

Monitor

Duurzame

Agro-grondstoffen

Validering palmolie,

soja, hout

en koffie

Centraal Bureau
voor de Statistiek

Monitor

Duurzame

Agro-grondstoffen

Validering palmolie,

soja, hout en koffie

Centrum voor Beleidsstatistiek

Verklaring van tekens

.	Gegevens ontbreken
*	Voorlopig cijfer
**	Nader voorlopig cijfer
x	Geheim
-	Nihil
-	(Indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	Het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
Niets (blank)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2012-2013	2012 tot en met 2013
2012/2013	Het gemiddelde over de jaren 2012 tot en met 2013
2012/'13	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2012 en eindigend in 2013
2010/'11-2012/'13	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2010/'11 tot en met 2012/'13

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress: Textcetera, Den Haag
Ontwerp: Edenspiekermann

Inlichtingen

Tel. 088 570 70 70, fax 070 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

verkoop@cbs.nl
Fax 045 570 62 68
ISSN 1877-3028

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen, 2013.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.

Inhoud

Summary 5

1. Inleiding 8

- 1.1 Aanleiding en doel van de monitor 9
- 1.2 Opzet en bereik van de monitor 9
- 1.3 Leeswijzer 11

2. Voortgang in het bereiken van de doelstellingen 12

- 2.1 Inleiding 13
- 2.2 Palmolie 13
- 2.3 Soja 15
- 2.4 Hout 16
- 2.5 Koffie 18

3. Toelichting op de monitor en validatiemethode 20

- 3.1 Inleiding 21
- 3.2 Indicatoren in de monitor 22
- 3.3 Valideren van de monitoring 24

4. Palmolie 28

- 4.1 Achtergrond 29
- 4.2 Convenant 33
- 4.3 Monitoring van de doelstelling 33

5. Soja 36

- 5.1 Achtergrond 37
- 5.2 Convenant 40
- 5.3 Monitoring van de doelstelling 41

6. Hout 44

- 6.1 Achtergrond 45
- 6.2 Convenant 48
- 6.3 Monitoring van de doelstelling 49

7. Koffie 54

- 7.1 Achtergrond 55
- 7.2 Convenant 58
- 7.3 Monitoring van de doelstelling 59

8. Vooruitblik op de Monitor in 2014 en verder: mogelijkheden en uitdagingen 61

- 8.1 Monitor in 2014 **62**
- 8.2 Stand van zaken andere agro-grondstoffen **62**
- 8.3 Toekomstige ontwikkelingen **63**
- 8.4 Meer informatie via barcodes **63**
- 8.5 Internationale vergelijkbaarheid **64**
- 8.6 CBS in adviserende rol **64**

Bijlagen **65**

Onderdelen bij de beoordeling van de monitoring **66**

Bronbeschrijvingen statistieken **68**

Literatuur **70**

Afkortingen **72**

Medewerkers **74**

Centrum voor Beleidsstatistiek **74**

Summary

Reason for and purpose of the monitor

The Dutch government has declared itself in favour of sustainable economic growth. One element of its policy in this respect is – ultimately – the use of only sustainable agricultural commodities. The Ministry of Economic Affairs has contributed to this by stimulating private sector initiative and covenants aimed at increasing the use of sustainable agricultural commodities. These covenants and declarations of intent contain concrete milestones as steps towards 100 percent sustainability. Various parties are to monitor the progress towards this goal. The Ministry of Economic Affairs asked Statistics Netherlands (CBS) to compile an all-encompassing 'monitor of agricultural commodities'. Statistics Netherlands has validated the method used to compile the information on sustainable agricultural commodities. This report contains results for palm oil, soy, wood and coffee.

Scope and reach of the monitor

The monitor does not provide a definition of what is 'sustainability'. Assumptions of sustainability are based on agreements made by the private sector concerning certification for sustainability; these agreements are stated in the covenants. Certification thereby implies that the agricultural resources are sustainable. Statistics Netherlands did not itself conduct the monitoring of sustainable agricultural commodities in 2012 (or 2011), but has validated the research methods used by others. Standards similar to those applied by Statistics Netherlands when compiling statistics were (therefore) used as the starting point. Because of confidentiality regulations, Statistics Netherlands did not have access to the actual data on which the monitoring was based. The comparability between commodities in the monitor is still limited, mainly because the monitoring focuses on different points in the production chain.

Indicators in the monitor

Monitoring the use of a sustainable agricultural commodity in the production chain entails periodically measuring the sustainable part of the commodity in the total amount of the commodity used at a specific point in the chain.

The point in the production chain signifies the indicator measured, and the scope indicates exactly what is measured. Ideally the monitor should chart the entire production chain and the entire market. This would require available data on production, imports, exports, sales and purchases. For practical reasons, the indicators stipulated in the covenants focus on a specific point in the chain and sometimes only on part of the market. The results described in this report are also limited to the points or indicators the monitoring itself focuses on.

Validation of the monitoring

Monitoring sustainable agricultural commodities can be seen as a research process, with the following relevant aspects: (1) researcher/research institute, (2) data collection, (3) research population, (4) research method and (5) documentation. The validating process is based mainly on examination of methodological papers and discussions with the parties involved with monitoring the covenants' progress. Statistics Netherlands has evaluated all aspects of the monitoring process in terms of the following criteria: independence, objectivity, validity, reliability, representativeness and reproducibility.

Although there are some question marks with respect to the monitoring of all commodities in the monitor, the method itself and its application is statistically justified. Recommendations have been communicated to the parties involved.

Results for each commodity

Palm oil: usage of sustainable palm oil increased to 41 percent in 2012

In 2010 several parties refining and using palm oil in the Netherlands signed a covenant and formulated the objective that by the end of 2015 all palm oil destined for the Dutch market should originate only from sustainable sources. The covenant focused on the amount of sustainable palm oil purchased by the Dutch food and animal feed processing industry, including subsequently exported food and animal feed.

The current monitoring does not cover palm oil (1) refined by companies outside the Netherlands, (2) imported into the Netherlands but exported after refinement without further processing, (3) used for energy production, and (4) used for non-food applications such as paint or soap.

In 2011 the use of sustainable palm oil accounted for 21 percent of total palm oil use in the Dutch food and animal feed industry. In 2012 this rose to 41 percent.

Palm oil is considered to be sustainable when certified in accordance with the principles and criteria stipulated by the 'Roundtable on Sustainable Palm Oil' (RSPO) and traded by one of the four RSPO approved trading systems.

Sustainable palm oil is monitored by the 'Product Board for Margarine, Fat and Oil' (MVO). The results of the Taskforce are published annually by MVO.

Soy: nearly 315 million kilograms of responsible soy bought in 2012

In 2011, all parties involved in the Dutch soy chain signed a declaration of intent aimed at the use of only responsible soy for the production of meat, dairy products, eggs and other food products in the Netherlands by 2015. The foundation for transition to responsible soy (Stichting Ketentransitie Verantwoorde Soja (SKVS)) aims to ensure that increasing amounts of responsible soy are purchased until 2015: 500 million kilograms in 2012, 1 billion kilograms in 2013, and 1.5 billion kilograms in 2014.

Monitoring does not cover soy (1) processed by companies outside the Netherlands, (2) imported, but exported after crushing without any further processing, (3) processed outside the Dutch animal feed and food industry (e.g. for cosmetics, biodiesel).

Furthermore, monitoring currently focuses on soy flour usage in the animal feed industry, thus excluding the pet food and food industries.

In 2012, nearly 315 million kilograms of responsible soy were bought for use in Dutch animal feed and food. In 2011 this was 140 million kilograms.

Responsible soy must meet the 'Round Table on Responsible Soy Association' (RTRS) standard or an equivalent standard.

Wood: market share of sustainably produced wood 66 percent in 2011

There is no covenant between commercial parties and NGOs for the use of sustainably produced wood. Wood is part of the Dutch government's Biodiversity Programme, which stated in 2008 that by 2011 50 percent of all wood traded on the Dutch timber market should originate from demonstrably sustainable sources.

Monitoring of wood focuses on the share of sustainably produced primary wood products coming onto the Dutch market, i.e. (1) round wood, (2) sawn wood and wood-based

panels, (3) paper and cardboard. Ready-made products such as tables and chairs, and wood biomass are not part of the scope and are not monitored.

In 2011 the market share of demonstrably sustainably produced sawn wood and wood-based panels on the Dutch market was 66 percent, compared to 34 percent in 2008. Sustainably produced wood is defined as wood that meets the purchasing criteria of the Dutch government for sustainably produced timber (Timber Procurement Assessment System, TPAS). Among the approved certification systems are those of the Forest Stewardship Council (FSC) and the Programme for Endorsement of Forest Certification (PEFC), with the exception of the Malaysian Timber Certification System (MTCS). The amounts of sustainable wood coming onto the market are monitored by the independent Foundation Probos, commissioned by the Dutch Ministry of Infrastructure and the Environment.

Coffee: 40 percent market share sustainable coffee in 2011

In 2010 representatives of the Dutch coffee industry signed a declaration of intent stating that in 2015 three-quarters of all the coffee sold/drunk on the Dutch market will originate from certified sources.

Sustainable coffee monitoring establishes the share of sustainable coffee in the total amount of coffee sold in the Netherlands. It includes coffee consumed both in and out of the home. The volumes are expressed in green bean equivalents: the volume of green beans required for the production of the coffee or coffee product.

In 2011, 40 percent of coffee available on the Dutch market was reported to be sustainable, compared to 30 percent in 2010.

Coffee that meets the criteria of one of the following labels is considered to be sustainable; Max Havelaar, Biological, UTZ certified, Rainforest Alliance, or is produced within the system of the ISEAL Alliance members.

The Royal Dutch Association for Coffee and Tea (KNVKT) reports yearly on the progress with regard to the objectives.

Future of the sustainable agricultural commodities monitor

The next monitor is expected to be presented in 2014, and will include more recent results for palm oil, soy and coffee. It is also expected to include other agricultural commodities: farmed fish (specific species) and fresh fruit and vegetables (originating from Africa, Asia, South and Central America).

In the coming years cocoa, cut flowers and potted plants are expected to be added to the monitor. Sustainability monitoring is being initiated for these commodities, but it is still in an early stage.

Statistics Netherlands will also focus on possibilities of improving international comparability, comparability between commodities and expanding the monitor by including more points in the production chain and using more data sources.

1.

Inleiding

1.1 Aanleiding en doel van de monitor

Het kabinet Rutte II heeft zich uitgesproken voor duurzame economische groei.¹⁾ Dit betekent dat de economie in omvang toeneemt zonder dat dit nadelig is voor klimaat, water, bodem, grondstoffen en biodiversiteit. Onderdeel van dit beleid is het streven dat in Nederland uiteindelijk alleen nog duurzame agrarische grondstoffen gebruikt worden. Het ministerie van Economische Zaken (EZ) draagt hieraan bij door het stimuleren van het totstandkomen van initiatieven en convenanten vanuit de private sector, gericht op een toenemend gebruik van duurzame agrarische grondstoffen.

Momenteel is er sprake van acht initiatieven vanuit de private sector waarvoor convenanten of intentieverklaringen zijn afgesloten: cacao, palmolie, soja, kweekvis, groenten & fruit, hout en snijbloemen. In de convenanten en intentieverklaringen zijn concrete mijlpalen afgesproken op weg naar 100 procent duurzaamheid. Of deze doelstellingen ook daadwerkelijk behaald worden, wordt op verschillende manieren en door verschillende partijen gemonitord. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft op verzoek van het ministerie van EZ een "Monitor Duurzame Agro-grondstoffen" opgesteld. De methoden waarop de gegevens over duurzame agro-grondstoffen in deze monitor zijn gebaseerd, zijn door het CBS gevalideerd.

Dit rapport bevat de resultaten over palmolie, soja, hout en koffie. In de komende jaren zullen de andere agro-grondstoffen aan de monitor worden toegevoegd en zal de voortgang van de verduurzaming van palmolie, soja, hout en koffie worden gemonitord.

1.2 Opzet en bereik van de monitor

Wat is duurzaamheid?

"Duurzame ontwikkeling is de ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van de toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen".²⁾ In deze omschrijving wordt een verbinding gelegd tussen economische groei, milieuvraagstukken en armoede- en ontwikkelingsproblematiek. Onder het begrip 'duurzaamheid' kan men dus veel verstaan. Om aan te geven of een product duurzaam verbouwd of geproduceerd is, bestaan er inmiddels diverse keurmerken die consumenten helpen bij het maken van de keuze voor de aanschaf van een duurzaam product. Over de kwaliteit van de keurmerken kan discussie bestaan, maar in deze monitor doen wij daar geen uitspraken over. Ook geven wij – in het algemeen of voor de specifieke agro-grondstoffen – geen eigen invulling aan wat onder duurzaamheid moet worden verstaan. Voor de agro-grondstoffen in deze monitor hebben de ondertekenaars van de convenanten en intentieverklaringen aan de hand van één of meerdere keurmerken zelf vastgesteld wanneer een grondstof als duurzaam kan worden beschouwd. Deze keurmerken richten zich voornamelijk

¹⁾ Zie bijvoorbeeld de kamerbrief "Groene Groei: voor een sterke, duurzame economie" van 18 maart 2013.

²⁾ World Commission on environment and Development van de Verenigde Naties in het rapport "Our Common future".

op productieomstandigheden en hebben niet of nauwelijks betrekking op duurzame logistieke processen.

In de monitor volgen wij de afspraken die in de convenanten zijn beschreven en geven we per grondstof aan om welke keurmerken het gaat. In het vervolg gebruiken we voor duurzame grondstoffen zoveel mogelijk de terminologie van de betreffende sector, dus duurzame palmolie, verantwoorde soja, duurzaam geproduceerd hout en duurzame of duurzaam gecertificeerde koffie.

Wie meet wat?

Anders dan de naam wellicht doet vermoeden, heeft het CBS niet zelf per grondstof gemeten in hoeverre de duurzaamheidsdoelstellingen voor 2012 (of 2011) zijn behaald.³⁾ De werkzaamheden van het CBS zijn primair gericht op het valideren van de methode waarop andere partijen de voortgang in het behalen van de doelstellingen monitoren. Hierbij zijn vergelijkbare standaarden als uitgangspunt genomen die het CBS ook bij het samenstellen van de eigen statistieken hanteert. Denk hierbij aan betrouwbaarheid, validiteit, representativiteit, onafhankelijkheid en reproduceerbaarheid. Voor alle convenanten waarvoor in 2013 de voortgang is gemonitord, heeft het CBS de manier waarop de resultaten zijn verzameld, onderzocht en berekend, tegen het licht gehouden. Waar mogelijk zijn uitkomsten vergeleken met andere (CBS) bronnen om de plausibiliteit te beoordelen. Validatie van de methode betekent overigens niet dat dit de enige manier of de enige juiste manier is om de voortgang te monitoren. Ook belangrijk om te vermelden is, dat het CBS in verband met vertrouwelijkheid van de gegevens geen inzicht heeft gekregen in de onderliggende data die door de monitorende organisaties zijn verzameld. Een uitgebreidere toelichting op de valideringsmethode vindt u in hoofdstuk 3.

Wat wordt gemonitord?

Idealiter zou in een monitor duurzame agro-grondstoffen per grondstof de ontwikkeling van duurzaamheid in de gehele productieketen in kaart worden gebracht. Met andere woorden: de ontwikkeling van het aandeel duurzame productie van een agro-grondstof tot en met het aandeel duurzame consumptie van een grondstof, inclusief alle tussenliggende stappen in de keten. Dit is echter om verschillende redenen (nog) niet haalbaar. In de eerste plaats omdat het voor sommige grondstoffen op dit moment onmogelijk is om een bepaald deel van de productieketen in kaart te brengen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de consumptie van cacao. Cacao wordt in zeer veel uiteenlopende producten verwerkt en het is vaak niet exact bekend in welke hoeveelheden. Het is dan niet mogelijk om vast te stellen hoeveel cacao er in totaal in Nederland wordt geconsumeerd. In de tweede plaats kan een deel van de productieketen en de consumptie in het buitenland plaatsvinden. Het is in dat geval lastiger of onmogelijk om over voldoende betrouwbare informatie te beschikken. De monitor richt zich daarom alleen op de Nederlandse markt. In de derde plaats zijn er beperkingen aan de mogelijkheden, omdat er nog onvoldoende bronmateriaal

³⁾ De monitoring wordt in de meeste gevallen uitgevoerd door organisaties, die over veel expertise op het gebied van de betreffende agro-grondstof beschikken. Indien de betrokken partijen daarom verzoeken, kan het CBS de monitoring wel op zich nemen.

beschikbaar is. Zo zijn er nog maar weinig databronnen beschikbaar waarin het onderscheid tussen duurzaam en niet-duurzaam (of duurzaam en regulier, of gecertificeerd en niet-gecertificeerd) gemaakt wordt. Het CBS heeft bijvoorbeeld op vrij gedetailleerd niveau informatie over de verkoop van producten in Nederland aan de hand van scannerdata, maar deze data bevat geen informatie over de certificering van verkochte producten.

Omdat per grondstof andere partijen betrokken zijn bij de convenanten en intentieverklaringen en omdat de productieketen van agro-grondstoffen kan verschillen, kan de focus van de doelstellingen uiteenlopen. In het convenant voor de ene agro-grondstof is de focus gelegd op duurzame inkoop door supermarkten, terwijl de intentieverklaring van de andere agro-grondstof zich richt op duurzame productie. Voor deze eerste Monitor Duurzame Agro-grondstoffen gaan we daarom om praktische redenen uit van de onderdelen in de productieketen waarover door de private sector zelf doelstellingen zijn afgesproken. Dit zijn namelijk de doelstellingen waarvan zij zelf de voortgang monitoren en waarover de benodigde informatie beschikbaar is. Het streven is dat het in komende jaren mogelijk wordt om een steeds breder beeld ten aanzien van de productieketen en de voortgang in duurzaamheid in kaart te brengen. Het is echter nog lastig te voorspellen hoe snel daartoe voldoende mogelijkheden zijn.

1.3 Leeswijzer

In dit rapport worden de resultaten rond de voortgang in het behalen van de doelstellingen gepresenteerd voor palmolie, soja, hout en koffie. De methoden waarmee deze resultaten zijn berekend, zijn door het CBS gevalideerd. Deze resultaten komen aan de orde in hoofdstuk 2. In hoofdstuk 3 bespreken we de indicatoren die mogelijk meetbaar zijn in het algemeen, de methode waarop we de monitoring van de indicatoren hebben beoordeeld en de criteria die we daarbij hebben gehanteerd. De volgende vier hoofdstukken bespreken in meer detail de resultaten en voortgang voor palmolie (hoofdstuk 4), soja (hoofdstuk 5), hout (hoofdstuk 6) en koffie (hoofdstuk 7). Naast de resultaten bevatten deze hoofdstukken ook achtergrondinformatie over de grondstoffen zelf, de agroketen, de certificering en de manier waarop de voortgang gemonitord wordt. In hoofdstuk 8 ten slotte, gaan we kort in op de toekomst van de monitor.

2.

**Voortgang in het
bereiken van de
doelstellingen**

Duurzaamheid staat hoog op de politieke agenda. Steeds meer consumenten kiezen bewust voor duurzame of biologische producten. Het is dan ook niet verwonderlijk dat vanuit de markt steeds meer initiatieven ontstaan om producten te verduurzamen. Dit uit zich in intentieverklaringen en convenanten waarin concrete doelstellingen worden afgesproken. In dit hoofdstuk laten we de resultaten zien die uit de monitoring van de verduurzaming van palmolie, soja, hout en koffie naar voren zijn komen. De manier waarop deze monitoring is uitgevoerd, is door het CBS gevalideerd.

2.1 Inleiding

De afgelopen jaren zijn er vanuit diverse sectoren initiatieven ontstaan om duurzaamheid te bevorderen. Het ministerie van EZ ondersteunt dit soort initiatieven, bijvoorbeeld door Green Deals af te sluiten met marktpartijen en niet-gouvernementele organisaties (NGO's). In convenanten en intentieverklaringen zijn concrete doelstellingen geformuleerd ten aanzien van het bereiken van een bepaald aandeel duurzaam op een bepaalde streefdatum. Om invulling aan het begrip duurzaamheid te geven, hebben de betrokken partijen gekozen voor duurzaamheidscertificaten. Ook hebben de partijen – vaak om praktische redenen – een bepaalde focus of scope voor de duurzaamheids-doelstelling afgesproken.

In dit hoofdstuk presenteren we voor drie grondstoffen (palmolie, hout en koffie) het huidige aandeel van de betreffende gecertificeerde agro-grondstoffen ten opzichte van het totaal en voor één grondstof (soja) het totale gecertificeerde volume. De focus van de duurzaamheidsdoelstelling verschilt per grondstof. De resultaten in dit hoofdstuk zijn door andere partijen verzameld en berekend. Het CBS heeft de onderzoeksmethode en waar mogelijk de uitkomsten gevalideerd. Voor alle grondstoffen is aangegeven welke certificaten als duurzaam gelden. Ook is voor alle grondstoffen aangegeven door wie de monitoring is uitgevoerd, wat wel en wat niet meegenomen is in de monitoring en in hoeverre er kanttekeningen geplaatst kunnen worden bij de resultaten. Achtereenvolgens komen aan de orde: palmolie, soja, hout en koffie.

2.2 Palmolie

Verbruik gecertificeerde palmolie in voedingsmiddelen- en diervoederindustrie: 41 procent in 2012

Door de Nederlandse Task Force Duurzame Palmolie is in 2010 de doelstelling geformuleerd dat uiterlijk eind 2015 alle voor de Nederlandse markt bestemde palmolie duurzaam is. Met "duurzame palmolie" wordt bedoeld dat de palmolie is gecertificeerd volgens de principes en criteria van de RSPO (Roundtable on Sustainable Palm Oil) en dat de palmolie wordt verhandeld volgens één van de vier door de RSPO goedgekeurde handelssystemen: Identity Preserved (IP), Segregation (SG), Mass Balance (MB) en

Book & Claim (B&C). Binnen de Task Force hebben de raffinadeurs van palmolie, sectoren die palmolie gebruiken en de detailhandel zich geëngageerd aan deze doelstelling (Task Force Duurzame Palmolie, 2010). Het convenant¹⁾ richt zich op de hoeveelheid duurzame palmolie en palmpitolie die door bedrijven in Nederland is aangekocht voor verwerking door de voedingsmiddelenindustrie en diervoederindustrie in Nederland. Ook voedingsmiddelen en diervoeders die in Nederland worden geproduceerd en vervolgens worden geëxporteerd, vallen binnen het convenant.

2.2.1 Ontwikkeling verbruik gecertificeerde palmolie door Nederlandse voedingsmiddelen- en diervoederindustrie, 2011-2012

Bron: Taskforce Duurzame Palmolie.

De voortgang in het bereiken van de doelstellingen wordt gemonitord door het productschap MVO (Margarine, Vetten en Oliën). MVO stelt jaarlijks een rapportage op, waarin de resultaten van de Task Force worden weergegeven.²⁾ De monitoring van MVO is gebaseerd op informatie die wordt aangeleverd door de vijf grote raffinadeurs van palmolie in Nederland.

Op dit moment zijn alle partijen in de MVO-sector verplicht om gegevens aan het productschap MVO te leveren. De productschappen worden per 1 januari 2014 echter opgeheven. Er is gebleken dat er een breed draagvlak is voor één privaat georganiseerde ketenorganisatie voor de gehele MVO-industrie. Een dergelijke private organisatie kan op 1 januari 2014 van start gaan. MVO gaat ervan uit dat gegevens in de toekomst op gelijke manier aangeleverd zullen worden aan deze ketenorganisatie.

¹⁾ Manifest Task Force Duurzame Palmolie, 2010.

²⁾ [Http://www.taskforceduurzamepalmolie.nl/](http://www.taskforceduurzamepalmolie.nl/).

De monitoring van het verbruik van duurzame palmolie is voor het eerst over 2011 uitgevoerd. Het aandeel duurzame palmolie in het totale palmolieverbruik door de voedingsmiddelen- en diervoederindustrie was in dat jaar 21 procent. In 2012 was dit aandeel gestegen tot 41 procent.³⁾ In hoofdstuk 4 wordt naast een toelichting op het convenant en de monitoring, ook de voortgang per sector weergegeven.

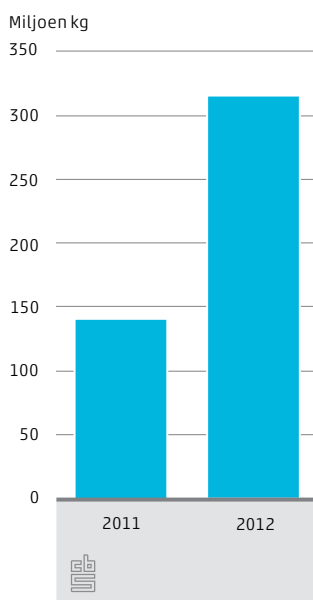
2.3 Soja

Bijna 315 miljoen kilogram verantwoord geproduceerde soja ingekocht in 2012

De doelstelling van de Stichting Ketentransitie Verantwoorde Soja is dat Nederland in 2015 volledig overgestapt moet zijn op het gebruik van verantwoorde soja (en soja-producten) voor de productie van vlees, zuivel, eieren en andere voedingsmiddelen.⁴⁾ De leden van de Stichting hebben de ambitie om in de komende jaren oplopende hoeveelheden verantwoord geproduceerde soja aan te kopen:

- In 2012: 500 miljoen kilogram
- In 2013: 1 miljard kilogram
- In 2014: 1,5 miljard kilogram

2.3.1 Ontwikkeling inkoop verantwoord geproduceerde soja door de Nederlandse diervoederindustrie, 2011-2012¹⁾

Bron: Stichting Ketentransitie Verantwoorde Soja.
¹⁾ Inclusief 20 duizend ton voedingsmiddelen.

³⁾ <http://www.taskforceduurzamepalmolie.nl/Portals/4/download/TaskForceDuurzamePalmolie-Jaarrapportage2012-v2.pdf>.

⁴⁾ www.verantwoordesoja.nl.

Verantwoorde soja dient te voldoen aan de standaard van de RTRS (Round Table on Responsible Soy) of daarmee gelijkwaardig zijn.⁵⁾ De duurzaamheidscriteria voor soja hebben betrekking op werknemersrechten, landrechten, respect voor kleinschalig en traditioneel landgebruik, welzijn van de inheemse bevolking, bescherming van de biodiversiteit, watergebruik, bodemvruchtbaarheid, gebruik van bestrijdingsmiddelen en impact op de infrastructuur (IDH, 2011).

In 2012 is bijna 315 miljoen kilogram verantwoorde soja door Nederlandse diervoederbedrijven ingekocht. In 2011 was dit nog 140 miljoen kilogram. De monitoring van het aandeel duurzame soja wordt uitgevoerd door de Stichting Ketentransitie Verantwoorde Soja. Zij rapporteert op de website 18 procent verbruik over 2012 van RTRS-gecertificeerde soja in de Nederlandse diervoederindustrie. Voor 2011 kwam de stichting uit op 9 procent.

De berekening van deze percentages is gebaseerd op het gemiddelde verbruik van 1,8 miljard kilogram soja in de diervoederindustrie, zoals dat in 2010 door het LEI (Landbouw-economisch Instituut) berekend is.⁶⁾ De berekening van het LEI is gebaseerd op verbruikscijfers uit de jaren 2008–2010. De Stichting Ketentransitie Verantwoorde Soja gaat er bij de berekening van de percentages vanuit dat het totale sojaverbruik vrijwel constant is. Het LEI merkte echter op dat het jaarlijkse sojaverbruik in de diervoederindustrie aanzienlijk kan variëren. Het percentage verantwoorde soja is daarom op dit moment niet nauwkeurig te berekenen. De methode waarop hierboven genoemde percentages zijn gebaseerd, kan dus niet door het CBS gevalideerd worden. De methode voor bepaling van het verbruik van verantwoorde soja – uitgedrukt in miljoenen kilogrammen – is wel gevalideerd. Het periodiek vaststellen van het totale sojaverbruik in de diervoederindustrie is dan ook gewenst.

2.4 Hout

Marktaandeel duurzaam geproduceerd hout op de Nederlandse markt 66 procent in 2011

Over het gebruik van duurzaam geproduceerd hout is geen convenant afgesproken tussen marktpartijen en NGO's. Wel is hout onderdeel van het Beleidsprogramma Biodiversiteit (2008–2011)⁷⁾ en heeft het kabinet in 2008 tot doel gesteld, dat in het jaar 2011 van al het hout dat op de Nederlandse markt komt minstens 50 procent duurzaam geproduceerd moet zijn.

De Green Deal "Bevorderen duurzaam bosbeheer" is ondertekend in juni 2013.⁸⁾ De doelstelling hiervan is, dat hout uit duurzaam beheerd bos de norm moet worden

⁵⁾ Op dit moment is er nog geen soja met een gelijkwaardig certificaat ingekocht, dus gaat het nog uitsluitend om RTRS-gecertificeerde soja.

⁶⁾ LEI, Sojaverbruik in Nederland, 2010.

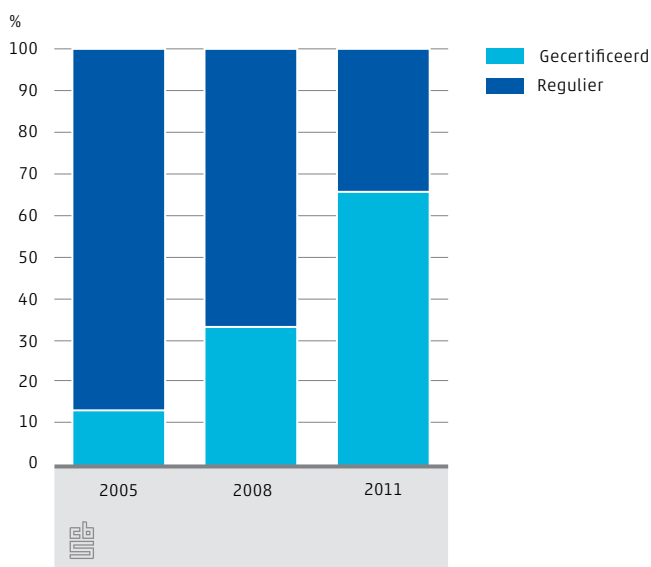
⁷⁾ Te raadplegen via <http://www.biodiversiteit.nl/nederlandse-overheid-biodiversiteit/beleidsprogramma-biodiversiteit-2008-2011/beleidsprogramma-biodiversiteit-2008-2011>.

⁸⁾ Te raadplegen via <http://www.ondernemendgroen.nl/SiteCollectionDocuments/OndernemendGroen/C150%20-%20Green%20Deal%20Bevorderen%20Duurzaam%20Bosbeheer.pdf>.

in Nederland. De Green Deal is ondertekend door 27 publieke en private partijen, zoals de ministeries van Infrastructuur en Milieu (I&M), Economische Zaken en Buitenlandse Zaken, de houtsector, branches in de bouw-, meubel- en retail-keten, FNV Bouw, CNV Vakmensen, het Initiatief Duurzame Handel en Tropenbos International (Persbericht Bewust met hout, 20-6-2013).

Stichting Probos⁹⁾ bracht in opdracht van het ministerie van I&M het marktaandeel van aantoonbaar duurzaam geproduceerd hout en papier op de Nederlandse markt in beeld voor de jaren 2005, 2008 en 2011.¹⁰⁾ Daarnaast werd ook het marktaandeel van aantoonbaar legaal hout in beeld gebracht.

2.4.1 Ontwikkeling afzet duurzaam geproduceerd primair hout en plaatmateriaal op de Nederlandse markt, 2005, 2008 en 2011

Bron: Probos.

Duurzaam geproduceerd hout wordt gedefinieerd als hout dat aantoonbaar afkomstig is uit een gecertificeerd bos, waarbij het certificatiesysteem geaccepteerd moet zijn voor het duurzaam inkoopbeleid van de Nederlandse overheid, zoals in 2008 vastgelegd door het ministerie van VROM. De basis voor dat inkoopbeleid zijn de inkoopcriteria van de Nederlandse overheid voor duurzaam geproduceerd hout (Timber Procurement Assessment System, TPAS). Forest Stewardship Council (FSC) internationaal en Programme for Endorsement of Forest Certification (PEFC) internationaal voldoen aan deze inkoopcriteria, met uitzondering van Malaysian Timber Certification System (MTCS).

Het marktaandeel aantoonbaar duurzaam geproduceerd gezaagd hout en plaatmateriaal dat jaarlijks op de Nederlandse markt komt, is tussen 2008 en 2011 toegenomen van 34 procent naar 66 procent. Bij de nulmeting, de marktmeting uitgevoerd over 2005, ging het om 13 procent aantoonbaar duurzaam geproduceerd primair hout en plaatmateriaal.

⁹⁾ Stichting Probos, een onafhankelijk non-profit instituut voor bosbouw, bosproducten en diensten. Probos en zijn voorgangers hebben sinds 1965 gewerkt op het gebied van de bosbouw en de houtmarkt in Nederland en het buitenland.

¹⁰⁾ Te raadplegen via <http://www.probos.nl/index.php?cat=home&top=rapporten&frames=>.

Het marktaandeel aantoonbaar duurzaam geproduceerd papier en karton is toegenomen tot 33 procent in 2011.

2.5 Koffie

Aandeel afzet gecertificeerde koffie 40 procent in 2011

De leden van de Koninklijke Vereniging voor Koffie en Thee (KNVKT) werken samen met alle betrokken ketenpartners aan het verduurzamen van de Nederlandse koffiesector. Daartoe hebben de leden, maatschappelijke organisaties (waaronder internationale keurmerken) en het ministerie van EZ een intentieverklaring ondertekend. Bijna de gehele koffiesector in Nederland, bestaande uit koffiehandelsbedrijven¹¹⁾, koffiebranders en verkoopkantoren van buitenlandse koffiebranders, is lid van de KNVKT.

De intentieverklaring¹²⁾ identificeert de belangrijkste actiegebieden in de keten: van oorsprong tot koffiekopje. Uitgangspunt is het creëren van een gezonde koffiesector voor alle ketenpartners. In de intentieverklaring is het streven geformuleerd dat in 2015 drie kwart van alle koffie gedronken/verkocht op de Nederlandse markt duurzaam gecertificeerd is. De *intentieverklaring* is uitgewerkt in een *actieplan*. Dit vormt de basis voor de *Green Deal* met de overheid die op 14 juni 2012 is ondertekend.

De KNVKT beschouwt alle koffie als duurzaam gecertificeerd wanneer deze aan de eisen voldoet van één van de keurmerken Max Havelaar, Biologisch, UTZ Certified, Rainforest Alliance of die geproduceerd is onder de systemen van de leden van de ISEAL Alliance.

2.5.1 Ontwikkeling afzet duurzaam gecertificeerde koffie op de Nederlandse markt, 2010 en 2011

Bron: KNVKT.

¹¹⁾ Handelaren in groene (ongebrende) koffiebonen.

¹²⁾ Intentieverklaring Nederlandse koffiesector, KNVKT, 2010.

Een expertgroep is onder toezicht van het bestuur van de KNVKT betrokken bij de uitvoering en de monitoring van de doelstellingen. De KNVKT rapporteert jaarlijks over de voortgang ten aanzien van de doelstellingen die zijn opgenomen in het actieplan. In 2010 was het marktaandeel van de duurzaam geproduceerde koffie 30 procent. In 2011 was het aandeel van duurzame koffie op de Nederlandse markt gestegen tot 40 procent.

3.

Toelichting

op de

monitor en

validatiemethode

In het vorige hoofdstuk is voor enkele agro-grondstoffen aangegeven in hoeverre de doelstelling van de branche, het aandeel duurzaam gecertificeerd product op een bepaalde plek in de productieketen, is gehaald. De resultaten die zijn gepresenteerd, zijn niet door het CBS berekend, maar door andere organisaties die nauw betrokken zijn bij de betreffende branche. Het CBS heeft de berekeningen, de manier waarop deze organisaties het aandeel duurzaam hebben bepaald, beoordeeld. In dit hoofdstuk leggen we de werkwijze bij de beoordeling uit.

3.1 Inleiding

Het monitoren van het gebruik van een duurzame agro-grondstof houdt in dat er in de productieketen periodiek gemeten wordt hoe groot het aandeel is van de duurzame agro-grondstof op de totale hoeveelheid van die agro-grondstof die verwerkt wordt. Met de plaats in de productieketen wordt aangegeven welke indicator er gemeten wordt en met de scope wordt aangegeven wat er precies gemeten wordt. Voor het meten worden er gegevens verzameld, die vervolgens verwerkt worden om de waarde van de indicator te bepalen of te schatten. Het verwerken van de verzamelde gegevens tot (een schatting van) de waarde van de indicator is een statistisch proces. Het aandeel duurzame (of gecertificeerde) grondstoffen op het totaal van die grondstof is een statistische uitkomst.

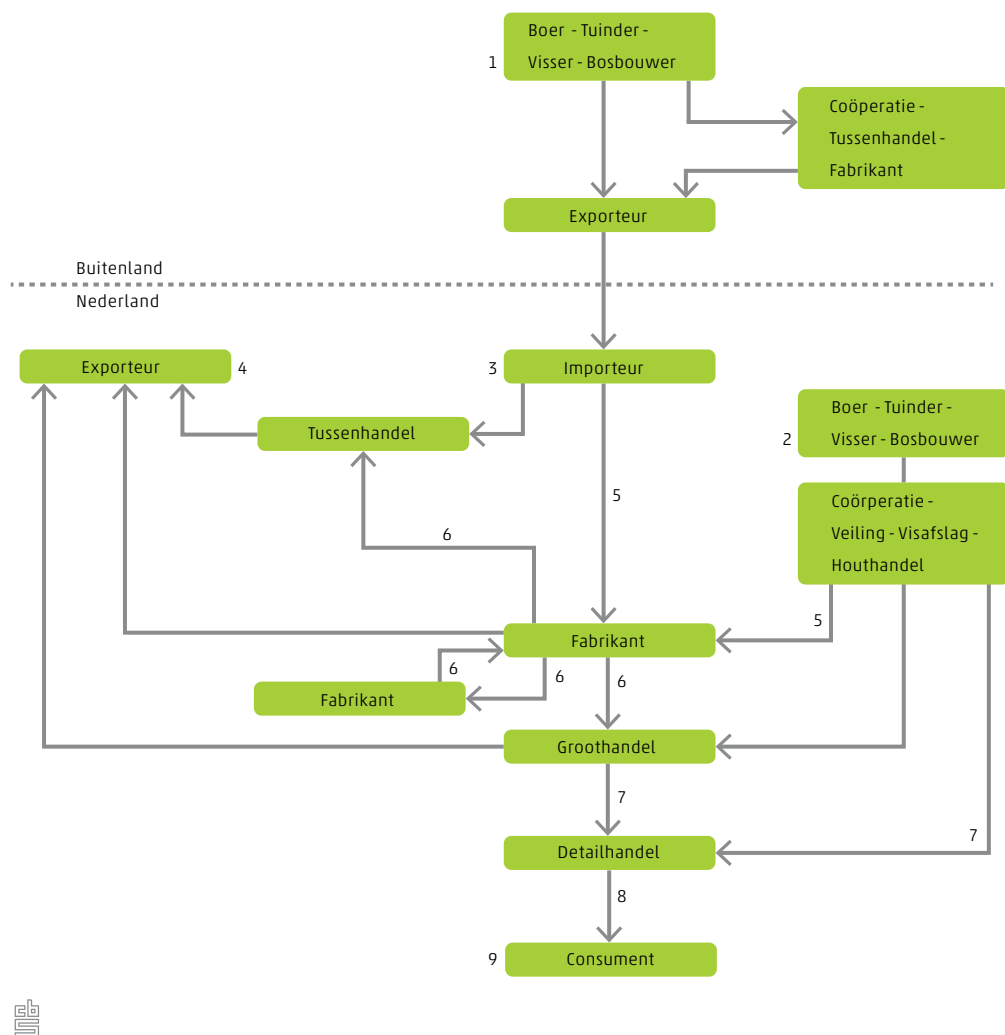
De monitoring bestaat in de eerste plaats uit het vaststellen waar in de productieketen men wil gaan meten, ofwel welke indicator men wil meten. Het kan om de productie van duurzame grondstoffen gaan, maar ook om de import van grondstoffen of om de consumptie. In de tweede plaats moet bepaald worden hoe breed de scope is van de meting. Het kan gaan om de afzet van bepaalde producten op de Nederlandse markt, om het aanbod in supermarkten, of ook om het aanbod in tankstations. De keuzes voor indicator en scope worden vaak gestuurd door praktische overwegingen. Welke partijen moeten er benaderd worden voor de levering van de gegevens? Hoeveel partijen moeten er voor de gegevens benaderd worden? Welke gegevens zijn bij alle partijen beschikbaar? Welke gegevens kunnen door alle partijen met een redelijke inspanning geleverd worden? Wat is de kwaliteit van de gegevens die geleverd kunnen worden?

In dit hoofdstuk bespreken we beknopt welke punten in de agroketen in aanmerking komen voor het meten van duurzaamheid en geven we aan hoe en waarom de diverse grondstoffen in de monitor daarin van elkaar verschillen. Verder lichten we in dit hoofdstuk toe hoe wij de gebruikte methoden waarmee de duurzaamheid van de verschillende agro-grondstoffen is berekend, beoordeeld hebben. We geven aan welke criteria we daarbij gehanteerd hebben en hoe die doorwerken in de beoordeling. Ten slotte geven we aan welke 'officiële' statistische bronnen we gebruikt hebben bij het samenstellen van achtergrondinformatie: bronnen van het CBS en van de Food and Agricultural Organization (FAO) van de Verenigde Naties. Het kan namelijk voorkomen dat deze cijfers (kleine) afwijkingen vertonen met cijfers die door andere partijen verzameld en gepubliceerd worden. Een beschrijving van deze geraadpleegde bronnen vindt u in appendix 2. Deze beschrijving bevat ook een beknopte toelichting op de mogelijke afwijkingen tussen de officiële cijfers en andere gepubliceerde cijfers.

3.2 Indicatoren in de monitor

Agro-grondstoffen doorlopen meestal een heel traject voordat zij in een bepaalde vorm worden geconsumeerd. Het economische proces van boer/tuinder/visser/bosbouwer tot consument wordt de productieketen genoemd. Het gaat om een netwerk van organisaties, mensen en activiteiten, die de grondstof(fen) verwerken en ervoor zorgen dat het eindproduct bij de gebruiker komt. Men kan verschillende deelprocessen onderscheiden in een productieketen. Actoren in de keten kunnen één of meerdere van deze deelprocessen voor hun rekening nemen. In figuur 3.2.1 zijn de deelnemers van een productieketen op vereenvoudigde wijze schematisch weergegeven.¹⁾

3.2.1 Schematische weergave van productieketen voor agro-grondstoffen

Een productieketen van agro-grondstoffen begint bij de boeren en tuinders die agro-grondstoffen verbouwen, de vissers die vis vangen en de bosbouwers die hout kappen. Veel agro-grondstoffen worden in het buitenland geproduceerd (1 buitenlandse productie), maar ook in Nederland vindt deze productie plaats (2 Nederlandse productie). De buitenlandse grondstoffen worden in verschillende vormen geëxporteerd: in ruwe

¹⁾ Deze figuur is een vereenvoudiging van de werkelijkheid. In de praktijk kunnen er vele andere relaties worden gelegd.

vorm, in voorbewerkte vorm, als halffabricaten of als eindproduct. Exporteurs in het land van herkomst kopen vaak grote partijen op en verhandelen deze aan importeurs in andere landen, waaronder Nederland (3 import). In het land van bestemming worden de producten indien nodig door fabrikanten verder bewerkt/verwerkt tot halffabricaten of eindproducten. Fabrikanten in Nederland kunnen grondstoffen of halffabricaten uit Nederland of uit het buitenland betrekken (5 inkoop door fabrikanten). Na verwerking verkoopt de fabrikant de halffabricaten en eindproducten aan Nederlandse of buitenlandse bedrijven (6 verkoop binnen Nederland; 4 export). De detailhandelaren kopen producten van groothandelaren, de veiling of visafslag (7 inkoop door detailhandel) om ze vervolgens aan consumenten te verkopen (8 verkoop door detailhandel). De consument koopt producten via de detailhandel voor thuisgebruik, maar consumeert daarnaast ook buitenshuis zoals in restaurants, op kantoor en in sportkantines (9 consumptie).

Niet alle in Nederland geïmporteerde grondstoffen komen ook daadwerkelijk op de Nederlandse markt terecht. Wanneer de geïmporteerde producten zonder verdere bewerking, en zonder (tijdelijk) eigendom te worden van een ingezetene, direct weer geëxporteerd worden, spreekt men van doorvoer. Wanneer de goederen via Nederland vervoerd worden, daarbij (tijdelijk) eigendom worden van een ingezetene en zonder significante industriële bewerking geëxporteerd worden, dan spreekt men van wederuitvoer. Wanneer de goederen eigendom worden van een ingezetene van Nederland en na significante industriële bewerking geëxporteerd worden, dan spreekt men van uitvoer. De wederuitvoer en uitvoer zijn in de handelsstatistieken meestal samen genomen (4 export).

Het gebruik van duurzame agrarische grondstoffen kan op verschillende punten in de productieketen worden gemeten. Op basis van bovenstaande kunnen de volgende meetbare indicatoren die de productieketen beschrijven worden onderscheiden:

1. duurzame productie als percentage van totale buitenlandse productie;
2. duurzame productie als percentage van totale productie in Nederland;
3. duurzame invoer als percentage van totale invoer in Nederland;
4. duurzame uitvoer als percentage van totale uitvoer uit Nederland;
5. duurzame inkoop als percentage van totale inkoop door Nederlandse fabrikanten;
6. duurzame verkoop als percentage van totale verkoop door Nederlandse fabrikanten;
7. duurzame inkoop als percentage van totale inkoop door Nederlandse detailhandelaren;
8. duurzame verkoop als percentage van totale verkoop door Nederlandse detailhandelaren;
9. duurzame consumptie als percentage van totale Nederlandse consumptie.

De monitoring van de agro-grondstoffen richt zich op verschillende punten in de agroketen. Bij palmolie gaat het om de verkoop van fabrikanten (in dit geval raffinadeurs) in Nederland (indicator 6). Bij soja gaat het om de inkoop door fabrikanten (in de diervoederindustrie) in Nederland (indicator 5). Voor hout zijn bij de meting op verschillende plekken in de keten gegevens verzameld, namelijk over de Nederlandse houtoogst (indicator 2), over de uitvoer van Nederlands hout (indicator 4) en de invoer van primaire houtproducten (indicator 3). Voor koffie is gekeken naar de verkoop van koffie door de fabrikanten (koffiebranders) in Nederland (indicator 6).

Monitorende instanties hebben de indicator die vastgelegd is in het convenant of de intentieverklaring als uitgangspunt genomen. Maar het kan voorkomen dat een

andere indicator of een beperking van de scope praktisch gezien beter is omdat er voor die indicator minder partijen en/of minder producten bij de meting betrokken zijn en de indicator dus makkelijker en beter meetbaar is. De monitoring van de vier agro-grondstoffen is in de praktijk beperkt tot een deelsegment van de complete markt en wijkt in sommige gevallen enigszins af van de indicator waar het convenant zich op richt. De scope voor palmolie beperkt zich tot palmolie bestemd voor de voedings- of diervoederindustrie in Nederland, de scope voor soja is soja bestemd voor de diervoederindustrie in Nederland, de scope voor hout richt zich op houtproducten (exclusief kant-en-klare houtproducten en houtige biomassa) op de Nederlandse markt en de meting van de verkoop van koffie beperkt zich tot de drank koffie (geen koffielikeur, -ijs etcetera).

Idealiter brengt de monitor de gehele keten en de gehele markt in beeld. Daarvoor zijn productie-, import-, inkoop-, verkoop- en exportcijfers nodig. Vaak zijn er – bijvoorbeeld uit statistieken van het CBS – wel gegevens voorhanden over de totalen, maar niet altijd is het mogelijk om precies datgene te onderscheiden waar het convenant zich op richt. De statistiek kan zich bijvoorbeeld richten op een hoger geaggregeerd niveau en is dan niet geschikt voor meer gedetailleerde informatie. Daarnaast is het onderscheid tussen duurzame en niet-duurzame (of gecertificeerde en niet-gecertificeerde) producten zelden beschikbaar in de reguliere statistieken.

3.3 Valideren van de monitoring

De monitoring van duurzame agro-grondstoffen kan gezien worden als een onderzoeksproces. Een onderzoeksproces bestaat in het algemeen uit een aantal vaste stappen: vaststellen van de onderzoeksvraag, vaststellen van de onderzoeksmethode, dataverzameling, berekening, controles en rapportage. Al deze stappen in het proces moeten op een correcte manier worden uitgevoerd om tot betrouwbare resultaten te komen. Wij hebben de methode waarop de organisaties de monitoring uitvoeren onderzocht door rapporten te bestuderen, gesprekken met betrokkenen te voeren en bevindingen terug te koppelen. Op deze wijze is een zo goed mogelijk beeld verkregen van de manier waarop de voortgang rond verduurzaming gemonitord wordt.

Bij het beoordelen van de monitoring is in het bijzonder gekeken naar de volgende onderdelen: (1) onderzoeker/onderzoeksinstituut, (2) dataverzameling, (3) populatie, (4) methode en (5) rapportage. Deze onderdelen worden verder toegelicht in appendix 1. Naast deze vijf onderdelen is ook bekeken wat precies de scope is van het convenant en welke deelnemers zich erbij hebben aangesloten, welke organisatie de monitoring uitvoert en of er ontwikkelingen bekend zijn die relevant zijn voor de continuïteit van de monitoring in de toekomst. Hierna volgt een beschrijving van de belangrijkste criteria die we gehanteerd hebben en hoe deze doorwerken in de beoordeling.

Onafhankelijkheid en objectiviteit/intersubjectiviteit

Monitoring door een onafhankelijke, objectieve partij levert een grotere kans op betrouwbare resultaten omdat er geen belangen meespelen. Wanneer de monitorende instantie zelf belangen heeft bij het resultaat, dienen er voldoende waarborgen voor onafhankelijke resultaten te zijn.

De onderzoeksmethode is objectief (of intersubjectief) wanneer de methode is vastgesteld zonder rekening te houden met de mogelijke uitkomst en onafhankelijk van de belangen of motieven van de onderzoeker of opdrachtgever. De rapportage is objectief (of intersubjectief) wanneer de conclusies die op basis van de resultaten getrokken worden niet afhankelijk zijn van de mening of belangen van de onderzoeker of opdrachtgever.

Voor een aantal agro-grondstoffen in deze monitor geldt dat de monitoring wordt uitgevoerd door organisaties die nauwe banden hebben met de betreffende branche. In die zin zijn deze organisaties dus niet onafhankelijk. Er dienen daarom voldoende waarborgen te zijn die ervoor zorgen, dat de dataverzameling en onderzoeksmethode objectief worden uitgevoerd en daar objectief over wordt gerapporteerd. Het CBS concludeert dat dit in alle gevallen het geval bleek te zijn, omdat de betreffende organisaties onder toezicht staan, omdat de monitoring onder toezicht staat, of omdat vrij toegankelijke gegevens de basis van de berekening vormen.

Validiteit

Voor een goede interpretatie van de resultaten is het van belang dat de populatie duidelijk afgebakend en omschreven is. Ook is het van belang om na te gaan in hoeverre de populatie waarover uitspraken wordt gedaan aansluit bij de populatie waarover daadwerkelijk gegevens zijn verzameld. De dataverzameling en onderzoeksmethode zijn valide wanneer ze ook daadwerkelijk de informatie opleveren over de variabelen die men wil waarnemen. De resultaten in de rapportage zijn valide wanneer correcte conclusies worden getrokken op basis van de waarnemingen die antwoord geven op de onderzoeksvraag.

Hierbij is vooral gekeken of de gemeten indicator goed aansluit op de indicator die als doelstelling was opgenomen in het initiatief. In de meeste gevallen was de indicator en/of de scope die in het initiatief was vermeld vanwege praktische redenen (tijdelijk) vervangen door een andere indicator en/of scope. Bij het rapporteren van de resultaten is het van belang dat altijd duidelijk beschreven wordt waar de uitkomsten betrekking op hebben. Dat was niet altijd het geval en veel informatie is mondeling en per e-mail overgedragen. De documentatie kan in veel gevallen op dat gebied nog wel verbeterd worden. De populatie van bedrijven waarover uitspraken worden gedaan moet (nagenoeg) dekkend zijn en dat bleek steeds het geval te zijn.²⁾ De conclusie van het CBS luidt dat de validiteit van het onderzoek in alle gevallen voldoende in orde is.

²⁾ Ook wanneer er een steekproef uit een bekende populatie bedrijven wordt gebruikt en/of wanneer er sprake is van non-response kunnen er goede schattingen voor de totale populatie bedrijven gemaakt worden.

Betrouwbaarheid

Op basis van de verzamelde data, kan worden berekend wat het duurzame aandeel is. Hier gaan vaak nog diverse bewerkingen aan vooraf en bovendien kunnen er aannames aan de berekeningen ten grondslag liggen. Betrouwbaarheid heeft betrekking op de vraag of en in hoeverre de resultaten beïnvloed worden door toevalsfouten. De dataverzameling, methode en resultaten zijn betrouwbaar wanneer ze bij herhaling hetzelfde resultaat zouden opleveren.

Voor vrijwel alle grondstoffen in deze monitor geldt dat de resultaten gebaseerd zijn op een zo goed als volledige dekking van de populatie. Er is geen gebruik gemaakt van steekproeven. Alleen bij de monitoring van duurzaam geproduceerd hout was er een (beperkte) non-respons. De bijschattingen voor non-respons hebben enige marges op de uitkomsten tot gevolg, maar het is niet bekend hoe groot die zijn. Voor de monitoring van alle grondstoffen geldt dat controles op de data en resultaten worden uitgevoerd. Deze controles hebben onder andere betrekking op de consistentie door de jaren heen. Ook worden resultaten vergeleken met andere bronnen en worden experts of accountants voor controles ingeschakeld. Waar nodig wordt aan de berichtgevers teruggekoppeld dat er verschillen zijn geconstateerd en worden eventuele fouten in de opgaven gecorrigeerd. De conclusie van de validatie door het CBS op het punt van de betrouwbaarheid is dat de onderzoeken goed zijn opgezet en er voldoende controles op de verzamelde gegevens en de berekeningen zijn uitgevoerd. Het CBS plaatst wel kanttekeningen bij de berekening van het aandeel verantwoorde soja. Het aandeel verantwoorde soja in 2011 en 2012 is berekend op basis van een gemiddeld totaal sojaverbruik uit de periode 2008-2010. Omdat het totale sojaverbruik is gebaseerd op verouderde cijfers en het totale sojaverbruik kan fluctueren, kunnen kanttekeningen worden geplaatst bij de betrouwbaarheid van de berekening van het *aandeel* verantwoorde soja. Zie hiervoor verder paragraaf 5.3.

Reproduceerbaarheid

Een goed uitgevoerd onderzoek moet controleerbaar en reproduceerbaar zijn. Daarvoor is een volledige en beschikbare/openbare documentatie van de dataverzameling, onderzoeksmethode en resultaten noodzakelijk.

Het zwaarst weegt bij dit criterium of de resultaten controleerbaar en reproduceerbaar zijn. De procedures waren in veel gevallen niet of niet voldoende gedocumenteerd. Omdat de gegevensverzameling en de gegevensverwerking volgens een vast stramien verlopen, is de onvolledigheid van de documentatie momenteel niet zwaar meegewogen. Het CBS beveelt in alle gevallen aan om de documentatie van de monitoring te verbeteren.

Representativiteit

Een onderzoek kan gebaseerd zijn op een registratie of op een steekproef. Wanneer gebruik is gemaakt van een steekproef heeft representativiteit betrekking op de vraag of de conclusie over deze specifieke steekproef ook geldig is voor de totale populatie. Met andere woorden: kun je op basis van de resultaten uit het onderzoek conclusies trekken

die geldig zijn voor de hele populatie? Het is hierbij van belang dat een steekproef groot genoeg is en aselekt is getrokken, dat er voldoende response is en dat deze response niet selectief is.

Alleen voor duurzaam geproduceerd hout was er sprake van een (beperkte) non-respons. De response was vrij hoog en de bijschattingen vonden plaats in overleg met inhoudelijke deskundigen uit de houtsector. De representativiteit is door het CBS als ruim voldoende beoordeeld. In de andere gevallen was er sprake van een integrale telling met volledige respons en is dit punt dus niet van belang.

Eindoordeel

In de laatste stap van de validatie zijn alle resultaten naast elkaar gelegd en met elkaar vergeleken om tot een gewogen eindoordeel te komen. Dit heeft in alle gevallen geleid tot de conclusie dat de monitoring op een statistisch voldoende verantwoorde manier is uitgevoerd. Dit betekent overigens niet, dat dit de enige manier of de enige juiste manier is om de indicatoren te meten. In een aantal gevallen plaatsen we wel kanttekeningen bij de methode. Deze kanttekeningen zijn in het vorige hoofdstuk aan bod gekomen. Ook hebben we in een aantal gevallen aanbevelingen voor vervolgmetingen gedaan. De aanbevelingen en de kanttekeningen zijn met de monitorende partijen besproken.

Het CBS heeft bij de beoordeling van de monitoring geen toegang gekregen tot de data die de organisaties hebben verzameld, omdat die data privacy-gevoelig zijn. Wel hebben we de beschikking gekregen over de totale volumes waarop de berekeningen zijn gebaseerd, voor zover die al niet openbaar beschikbaar waren. Waar mogelijk zijn randtotalen vergeleken met andere statistische bronnen als de CBS Statistiek internationale handel in goederen en FAOSTAT.

In hoofdstuk 4 tot en met 7 beschrijven we respectievelijk palmolie, soja, hout en koffie in meer detail. We geven daarbij ook wat cijfermatige achtergrondinformatie bij de verschillende punten in de productieketen. Een bronbeschrijving van de CBS Statistiek internationale handel en FAOSTAT vindt u in appendix 2. Het kan voorkomen dat deze cijfers (kleine) afwijkingen vertonen met cijfers die door andere partijen verzameld en gepubliceerd worden, waaronder de organisaties die verduurzaming monitoren. In de bronbeschrijving wordt kort ingegaan op mogelijke afwijkingen tussen deze officiële statistische bronnen en andere gepubliceerde cijfers.

4.

Palmoilie

In hoofdstuk 2 is beschreven hoeveel duurzame palmolie er in 2012 op de Nederlandse markt gebruikt is. Dit hoofdstuk gaat in meer detail in op de agroketen, de certificering en monitoring van het aandeel duurzame palmolie door MVO.

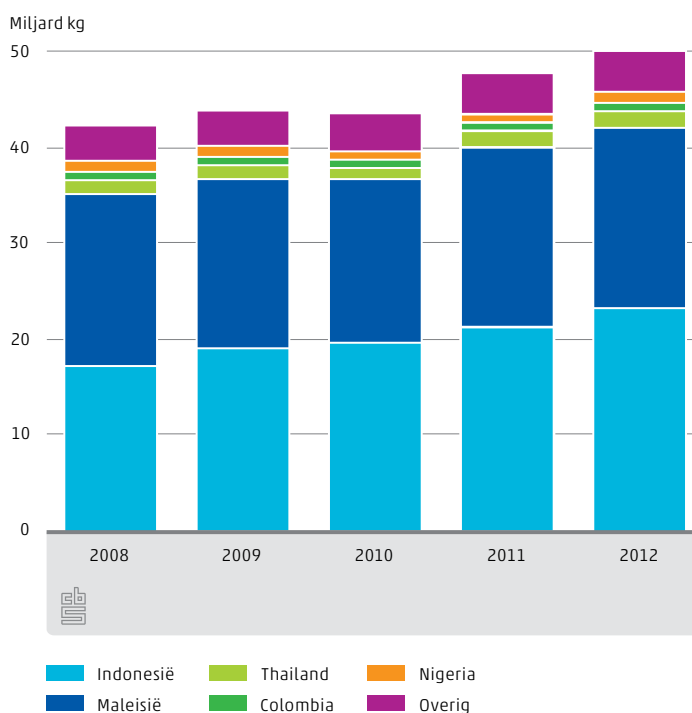
4.1 Achtergrond

Agroketen

Productie¹⁾

In 2012 werd wereldwijd 50,2 miljard kilogram palmolie, 6,1 miljard kilogram palmpitolie en 14,7 miljard kilogram palmpitten geproduceerd (FAOSTAT²⁾). Indonesië en Maleisië zijn de belangrijkste producenten. Circa 85 procent van de wereldproductie aan palmolie vindt plaats in deze landen (zie figuur 4.1.1).

4.1.1 Wereldproductie van palmolie, 2008-2012

¹⁾ De handelscijfers in dit hoofdstuk en de hoofdstukken 5 tot en met 7 zijn gebaseerd op de officiële statistieken van de FAO en het CBS. De in dit hoofdstuk gepresenteerde CBS-handelscijfers zijn exclusief palmolieproducten bestemd voor technisch en industrieel gebruik volgens de opgaven bij de douane. Het feit dat iets als industriële palmolie wordt geïmporteerd, blijkt in de praktijk echter niet altijd overeen te komen met het daadwerkelijk gebruik. MVO krijgt gegevens van raffinaderijen en heeft hiermee meer nauwkeurig in beeld waarvoor de palmolie uiteindelijk wordt gebruikt. Om deze reden komt MVO uit op een hoger gebruik (400 miljoen kilogram in 2012) van palmolie voor voedingsmiddelen en diervoeders.

²⁾ <http://faostat.fao.org/geraadpleegd> op 12-9-2013.

Het product palmolie

Palmolie is plantaardige olie die wordt gewonnen uit de vruchten van de oliepalm. Het wordt gebruikt in veel voedingsmiddelen zoals margarine, frituurolie, chips, soepen, sauzen en koekjes, in diervoeders, als grondstof voor de productie van zeep en andere reinigingsmiddelen, biodiesel en als brandstof voor de opwekking van zogeheten groene stroom.

Voor de productie van palmolie is relatief weinig grond nodig. De opbrengst per hectare is hoog in vergelijking met andere oliezaden en -vruchten. De ruwe palmolie (*crude palm oil*) wordt vooral door de non-food sector gebruikt, maar in de producerende landen ook als kookolie.

Voor het gebruik in de voedingsmiddelenindustrie, wordt de gele tot donkerrode ruwe palmolie gezuiverd, ontkleurd en ontgeurd tot RBD-olie (raffinage). Deze geraffineerde palmolie kan op zijn beurt worden gefractioneerd, waarbij de vloeibare en vaste fracties van elkaar worden gescheiden.

De vloeibare en vaste fracties kunnen worden vermengd met andere oliën, maar kunnen ook een nog verdere bewerking ondergaan, zoals dubbele fractionering, hydrogeneren of een oleochemische bewerking.

De vrucht van de oliepalm bevat ook palmpitten. Deze worden geplet en geperst resulterend in palmpitolie en palmpitmeel. De palmpitolie wordt vooral gebruikt voor margarine en het produceren van gebak, zeep en zeepoeder. Het palmpitmeel en ook wel palmpitschilfers worden verwerkt in diervoeders (Productschap MVO, 2010; Proforest, 2007).

In de agroketen van palmolie worden drie segmenten onderscheiden: 1) *upstream processing*: de teelt, oogst en verwerking van oliepalmvruchten tot ruwe palmolie, ruwe palmpitolie, palmpitmeel en palmpitschilfers, 2) *midstream processing*: de handel en opslag van de hiervoor genoemde producten en 3) *downstream processing*: de raffinage van de ruwe palm(pit)olie tot RBD³⁾-olie en het fractioneren van RBD-olie tot vaste en vloeibare palmolie.

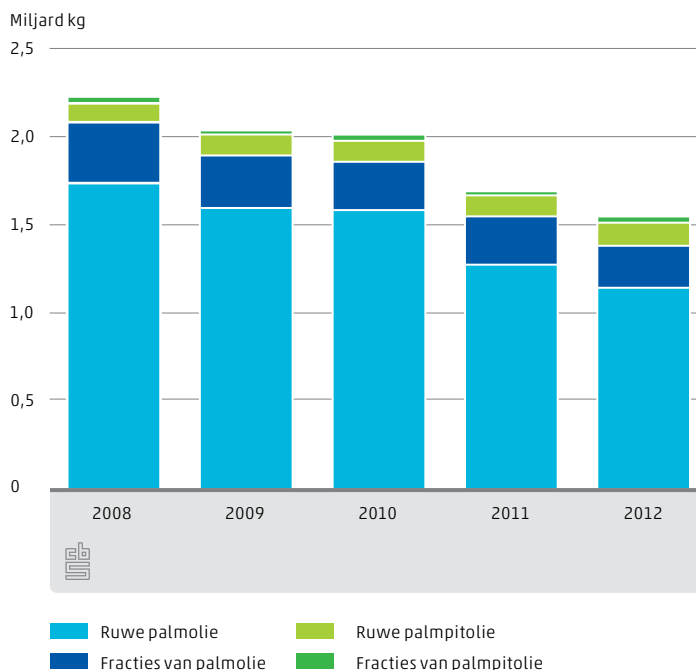
De raffinage van ruwe palmolie vond in het verleden vooral in Europa plaats, tegenwoordig vinden de *downstream* activiteiten vaker in het land van oorsprong plaats (Productschap MVO, 2010).

Handelsstromen

Zowel ruwe als verwerkte palmolie- en palmpitolieproducten worden door de producerende landen geëxporteerd. Nederland is de grootste palmolie-importeur van Europa (FAOSTAT). In 2012 werd in Nederland 1,4 miljard kilogram palmolie en 0,2 miljard kilogram palmpitolie ingevoerd, bestemd voor vervaardiging van producten voor menselijke consumptie (CBS). Vooral ruwe palmolie wordt ingevoerd en in mindere mate fracties van palmolie (palmoleïne en palmstearine). De invoer van palmolie is aan het afnemen. In vergelijking met 2008 is in 2012 een derde minder palmolie ingevoerd.

³⁾ Refined, bleached and deodorized oil.

4.1.2 Nederlandse invoer van palmolie- en palmpitolieproducten bestemd voor menselijke consumptie, 2008-2012

Bron: CBS.¹⁾

GN-codes²⁾ palmolie: 15111090, 15119011, 15119019, 15119099.

GN-codes palmpitolie: 15132130, 15132190, 15132911, 15132919, 15132950, 15132990 (codes omvatten niet alleen palmpitolie, maar ook babassnotenolie).

¹⁾ <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=81267NED&D1=1,3&D2=1893,2025-2027,2029,2048-2054&D3=0&D4=a&HDR=G3&STB=G2,T,G1&VW=T>.

²⁾ De Gecombineerde Nomenclatuur (GN). Deze goederenlijst bevat de goederenindeling die door de Europese Unie voor de statistieken van de Internationale Handel in Goederen wordt voorgeschreven. De GN is een 8-cijferige indeling.

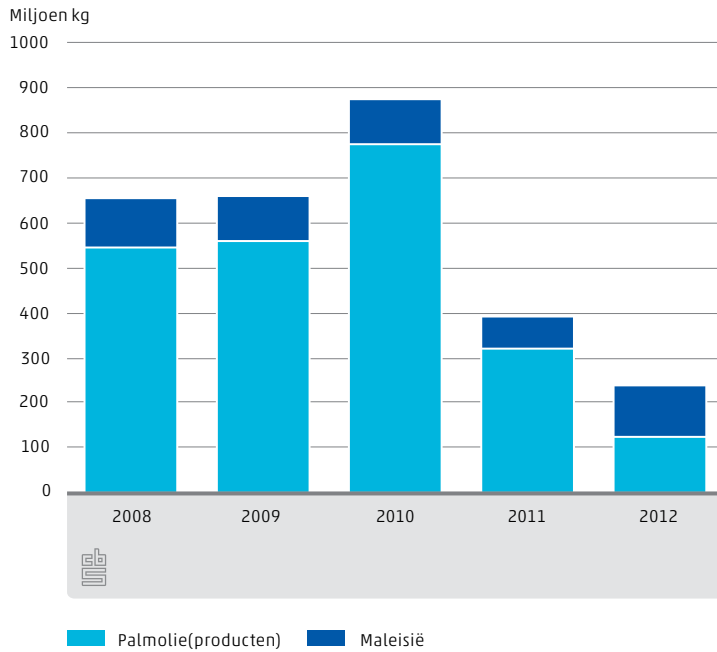
Nederland heeft in 2012 1,3 miljard kilogram palmolie en 0,1 miljard kilogram palmpitolie uitgevoerd (CBS), het betreft palmolieproducten die volgens de opgaven bij de douane bestemd waren voor vervaardiging van producten voor menselijke consumptie. Het volume is inclusief de wederuitvoer (geen bewerking, maar wel tijdelijk een Nederlandse eigenaar) en exclusief doorvoer (geen bewerking en een buitenlandse eigenaar) en betreft vooral vloeibare fracties. De belangrijkste bestemmingslanden zijn België, Duitsland en Frankrijk.

Verwerkende industrie

De Nederlandse fabrikanten van voedingsmiddelen en diervoeders betrekken palmolie en palmpitolie van de verwerkende industrie in Nederland en/of rechtstreeks vanuit het buitenland. In 2012 is circa 230 miljoen kilogram aan palmolieproducten (invoersaldo, CBS) verwerkt in de Nederlandse voedingsmiddelenindustrie. In 2011 was dit nog bijna 390 miljoen kilogram.⁴⁾ De raffinage van ruwe palmolie in Nederland vindt voor een belangrijk deel plaats in raffinaderijen, die in handen zijn van buitenlandse bedrijven, onder andere bedrijven uit Maleisië en Singapore (Productschap MVO, 2010).

⁴⁾ Verschillen in volumes met MVO-data ontstaan, omdat er verschillend is omgegaan met douane codes, zie appendix 2.

4.1.3 Invoersaldo van palmolie- en palmpitolieproducten bestemd voor vervaardiging van producten voor menselijke consumptie, 2008-2012

Bron: CBS.³⁾

³⁾ <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=81267NED&D1=1,3&D2=1893,2025-2027,2029,2048-2054&D3=0&D4=a&HDR=G3&STB=G2,T,G1&VW=T>.

Certificering

Onder duurzame palmolie wordt door de Nederlandse Task Force Duurzame Palmolie verstaan palmolie die is gecertificeerd volgens de principes en criteria van de Roundtable on Sustainable Palm Oil (RSPO) of een hieraan gelijkwaardige standaard.⁵⁾ RSPO is het internationale platform waarbinnen maatschappelijke organisaties, industrie en detailhandel de wereldwijde palmolieproductie en -handel verduurzamen.

Er zijn vier verschillende manieren om RSPO-gecertificeerde duurzame palmolie te kopen:

- **Book & Claim (B&C):** De organisatie GreenPalm faciliteert het zogenaamde Book & Claim-systeem. Eindgebruikers van palmolieproducten zoals palmolie, palmpitolie of afgeleide producten kunnen GreenPalm-certificaten kopen voor duurzaam geproduceerde palmolieproducten. Een certificaat staat voor de productie van duizend kilogram duurzaam gecertificeerde palmolieproduct. Plantages die volgens de RSPO standaard zijn gecertificeerd, kunnen GreenPalm-certificaten aanbieden en verkopen. Alleen bedrijven die GreenPalm- en/of RSPO-lid zijn, kunnen het gebruik van certificaten claimen. De handelsketen wordt niet gevolgd;
- **Mass Balance (MB):** Duurzame palmolie van gecertificeerde bronnen wordt administratief gevolgd in de keten, maar kan vermengd worden met reguliere palmolie;
- **Segregation (SG):** Duurzame palmolie van verschillende gecertificeerde plantages wordt door de hele keten apart gehouden van reguliere palmolie;

⁵⁾ Tot nu toe worden er door de Nederlandse Task Force Duurzame Palmolie geen standaarden als gelijkwaardig aan de RSPO-standaard meegenomen.

- Identity Preserved (IP): Duurzame palmolie van één enkele gecertificeerde oliemolen wordt door de hele keten apart gehouden van reguliere palmolie.

Bedrijven die onderdeel worden van de handelsketen voor duurzame palmolie, moeten zelf ook worden gecertificeerd door een onafhankelijk certificeringsbureau. Zo waarborgt de RSPO dat alle schakels in de keten aan de vereisten voldoen. Tijdens de RSPO Supply Chain-certificering wordt gecontroleerd of – in het geval van Segregation – een bedrijf in staat is de duurzame palmolie of palmproducten gescheiden te houden van niet-duurzame palmolie(producten) en – in het geval van Mass Balance – dat het bedrijf op een adequate manier bijhoudt dat het geclaimde volume nooit het aangekochte volume overschrijdt (Taskforce Duurzame Palmolie, 2011).

4.2 Convenant

Doelstelling en deelnemers

Door de Nederlandse Task Force Duurzame Palmolie is in 2010 de doelstelling geformuleerd dat uiterlijk eind 2015 alle voor de Nederlandse markt bestemde palmolie duurzaam is. Binnen de Task Force hebben de raffinadeurs van palmolie, de sectoren die palmolie gebruiken en de detailhandel zich in een convenant gecommitteerd aan deze doelstelling. De partijen zetten zich hiermee in voor het stimuleren van duurzame productie van palmolie (Task Force Duurzame Palmolie, 2010).

Met duurzame palmolie wordt bedoeld dat de palmolie is gecertificeerd volgens de principes en criteria van de RSPO (Roundtable on Sustainable Palm Oil) en dat de palmolie wordt verhandeld volgens één van de vier door de RSPO goedgekeurde handelssystemen: Identity Preserved (IP), Segregation (S), Mass Balance (MB) en Book & Claim (B&C) (zie ook paragraaf 4.1).

Scope en indicator

De scope, of het bereik van het convenant, richt zich op alle voor de Nederlandse markt bestemde palmolie. Dit betekent dat palmolie die wordt geïmporteerd maar, na eventuele bewerking, weer wordt geëxporteerd, buiten beschouwing blijft. Wanneer we deze scope vertalen naar de schematische voorstelling van de productieketen, dan richt de indicator uit het convenant zich op indicator 5, inkoop door fabrikanten.

4.3 Monitoring van de doelstelling

Resultaat van de monitoring

De doelstellingen in het convenant van de Task Force Duurzame Palmolie worden gemonitord door het productschap MVO. MVO stelt jaarlijks een rapportage op waarin

de resultaten van de Task Force Duurzame Palmolie worden weergegeven. Deze rapportages zijn beschikbaar op de website van de Task Force Duurzame Palmolie.

De doelstelling uit het convenant is vertaald naar een meetbare indicator: verkoop door fabrikanten in Nederland (indicator 6 in de productieketen). De monitoring van de verkoop, ofwel het verbruik, van duurzame palmolie in Nederland, is voor het eerst over 2011 uitgevoerd. Het aandeel duurzame palmolie in het totale palmolieverbruik door de voedingsmiddelen- en diervoederindustrie was in dat jaar 21 procent. In 2012 was dit aandeel gestegen tot 41 procent. Het totale volume palmolie was in 2012 407 miljoen kilogram en in 2011 385 miljoen kilogram. In onderstaande tabel worden de aandelen duurzame palmolie in het totale palmolieverbruik per sector in de Nederlandse voedingsmiddelen- en diervoederindustrie weergegeven.

4.3.1 Aandeel gecertificeerde palmolie per sector in de Nederlandse voedingsmiddelen- en diervoederindustrie, 2011-2012

	2011	2012
	%	
Totaal	21	41
waaronder		
aardappelverwerkende industrie	10	49
bakkerij en zoetwaren	18	53
gemaksvoedingsindustrie	7	31
sauzenfabrikanten	17	37
zuivel/melkvervanger	60	76
overige voedingsmiddelenindustrie	31	79
margarine-industrie	38	42

Bron: Task Force Duurzame Palmolie, Jaarrapportage 2012.

Monitoringsmethode

De meting richt zich op de hoeveelheid duurzame palmolie (en palmpitolie) die door raffinadeurs in Nederland is verkocht voor verwerking door de voedingsmiddelen- en diervoederindustrie in Nederland. Ook voedingsmiddelen en diervoeders die in Nederland worden geproduceerd en vervolgens worden geëxporteerd vallen binnen de scope. Buiten beschouwing blijft palm- en palmpitolie die gebruikt wordt voor het opwekken van energie of gebruikt wordt voor non-food toepassingen, zoals verwerking in verf en zeep.

MVO ontvangt gegevens over de totale palmoliestromen binnen de MVO-sector in het kader van de reguliere activiteiten. Zij berekent het aandeel duurzaam verbruik op basis van de cijfers over door raffinadeurs geleverde palmolie en palmpitolie voor verwerking door de voedingsmiddelenindustrie en diervoederindustrie in Nederland.

Van alle ondernemingen in de MVO-sector worden statistiekopgaven van de internationale handel met landen binnen de EU (in het kader van het INTRASTAT-stelsel⁶⁾) en

⁶⁾ Op 1 januari 1993 kwam de Interne Markt tot stand. Hierdoor vervielen de douaneformaliteiten voor de handel met landen binnen de Europese Unie. Om aan de informatiebehoefte over de handel tussen EU-landen te kunnen blijven voldoen, is door de EU het INTRASTAT-stelsel ingesteld. Dit stelsel berust op rechtstreekse verstrekking van handelsgegevens door ondernemers aan de statistiekdiensten in de lidstaten.

met landen buiten de EU (douaneaangiften) ontvangen. Verder ontvangt MVO van ieder bedrijf periodiek (per maand/kwartaal/jaar) opgaven van productie en afzet. MVO volgt de invoer, uitvoer en binnenlandse stromen en controleert die op onderlinge consistentie en op trendbreuken. Het gaat om maandelijks controles, waarbij er vooral naar trends gekeken wordt. Bij het signaleren van trendbreuken wordt er informatie ingewonnen bij de betrokken partijen. De toegestane marges zijn lastig te kwantificeren. De vakkennis en ervaring van de betrokken analist is de cruciale factor.

Specifiek voor de monitoring van het gebruik van duurzame palmolie ontvangt MVO ieder kwartaal van de vijf grote raffinadeurs de gegevens over de leveringen van (duurzame) palmolie aan afzonderlijke bedrijven dan wel aan de zeven onderscheiden sectoren binnen de Nederlandse voedingsmiddelen- en diervoederindustrie. De kwartaalcijfers worden na afloop van het jaar geaggregeerd tot jaarcijfers. Door administratieve vertraging bij de registratie van ingezette certificaten (B&C-handelsmodel) loopt de gegevensverzameling door tot maart.

De dekking voor de gehele MVO-sector is met de vijf grote raffinadeurs vrijwel compleet. De bijdrage van kleine raffinadeurs aan het totale volume (duurzame) palmolie dat verbruikt wordt door de voedingsmiddelen- en diervoederindustrie is minder dan 2 procent. De indicator geeft dus ook een goede indicatie (en een ondergrens) voor het aandeel duurzame palmolie in het totale gebruik van palmolie door de voedingsmiddelen- en diervoederindustrie.

Van bedrijven die ook buiten de voedingsmiddelen- en diervoederindustrie actief zijn wordt het aandeel (duurzame) palmolie dat gebruikt is voor voedingsmiddelen en diervoeders geraamd. De ramingen gaan uit van de hoeveelheden (duurzame) palmolie die in de verschillende producten verwerkt worden. De raffinadeurs die gegevens per sector leveren maken die raming zelf. Worden gegevens voor afzonderlijk bedrijven geleverd, dan voert een inhoudelijk deskundige van MVO deze raming uit. Bij de grote bedrijven die geraffineerde palmolie verwerken vindt met de inhoudelijk deskundigen overleg plaats over de raming van MVO.

De gegevens over fysieke leveringen worden aangevuld met daadwerkelijke inzet van GreenPalm-certificaten voor palmolie en palmpitolie door afzonderlijke bedrijven binnen de Nederlandse voedingsmiddelen- en diervoederindustrie. Voor bedrijven met productielocaties in zowel Nederland als het buitenland, wordt de inzet van certificaten op Nederlandse locaties door MVO geraamd. De ramingen zijn ook hier gebaseerd op de hoeveelheden (duurzame) palmolie die in de verschillende producten verwerkt worden in combinatie met de locaties waar de productie plaatsvindt. Ook hier vindt overleg over de raming van MVO met de betrokken bedrijven plaats.

Het CBS beveelt aan om documentatie op te stellen met een beschrijving van de gebruikte gegevens, de gedane aannames, een onderbouwde schatting van het aandeel van de Nederlandse markt dat niet wordt gedekt door de vijf grote raffinadeurs van palmolie en de gevolgde procedures.

Voor bedrijven die zowel in Nederland als in het buitenland actief zijn, wordt de verdeling van het gebruik van duurzame palmolie over de verschillende locaties door inhoudelijk deskundigen geschat. Het CBS beveelt aan dat documentatie wordt opgesteld van de gebruikte gegevens, de gebruikte aannames en de gevolgde procedures.

5.

Soja

Dit hoofdstuk beschrijft de agroketen, de certificering en de monitoring van verantwoord geproduceerde soja door de Stichting Ketentransitie Verantwoorde Soja. In hoofdstuk 2 zijn de resultaten in het kort beschreven.

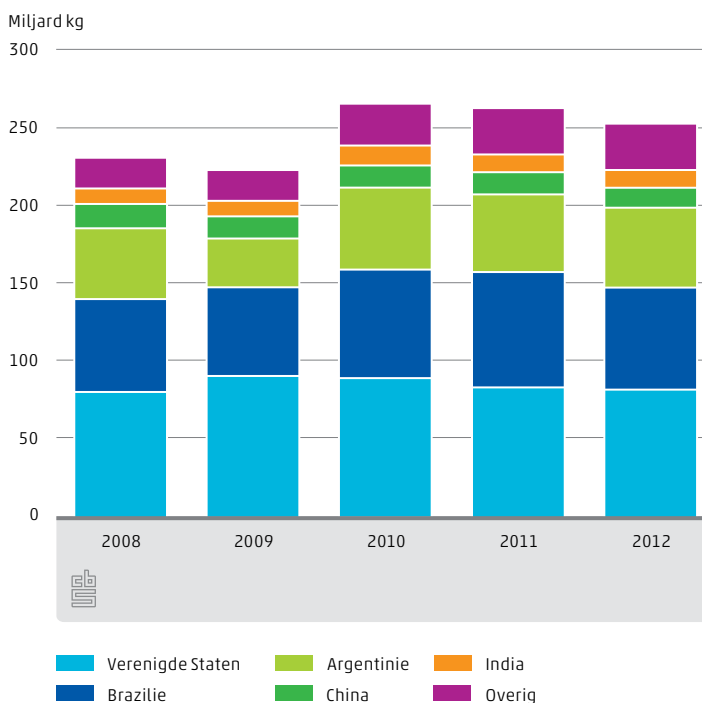
5.1 Achtergrond

Agroketen

Productie

Om in de groeiende vraag naar soja voor voedsel en diervoeders vanuit Europa en Azië te voorzien, neemt de productie van soja al toe sinds de jaren zestig. In 2012 werd wereldwijd 253 miljard kilogram sojabonen geproduceerd (bron: FAOSTAT¹⁾). De Verenigde Staten is al jaren de grootste producent van soja. De productie in Latijns-Amerika zit echter in de lift. Volgens berekeningen van Food and Agricultural Organisation (FAO) zal Brazilië naar verwachting eind 2013 de grootste sojaproducent ter wereld zijn. De productie van soja is in veel landen maar gedeeltelijk bestemd voor binnenlands gebruik. Een grote hoeveelheid soja gaat naar landen die niet zelfvoorzienend zijn. Nederland produceert nauwelijks sojabonen en is voor sojaproducten afhankelijk van de import (Fact sheet Soy, MVO²⁾; Factsheet Soja, Stichting Ketentransitie Verantwoorde Soja³⁾).

5.1.1 Wereldproductie sojabonen, 2008-2012

¹⁾ <http://faostat.fao.org/> geraadpleegd op 12-9-2013.

²⁾ <http://www.mvo.nl/LinkClick.aspx?fileticket=dzc7cde2b5s%3D&tabid=756&mid=4234&>

³⁾ http://www.verantwoordesoja.nl/download/4/factsheet_soja.pdf.

Het product soja

De sojaboon is een peulvrucht die groeit aan de sojaplant. De langwerpige peulen zijn met dons bedekt en bevatten één tot vier bonen. Door veredeling kan de van oorsprong subtropische plant in een steeds groter gebied worden verbouwd. Omdat de soja nadat het is geoogst wordt bewaard in collectieve silo's, gaan de identiteit van ras en teler vroeg in de keten verloren.

Na de oogst wordt een deel van de soja – veelal lokaal – 'gecrusht'. Bij deze bewerking van sojabonen ontstaat (eiwithoudend) schroot (71 procent) en sojaolie (20 procent), daarnaast komen hullen (6 procent) vrij en gaat een gedeelte van het volume verloren (2 procent). Hullen vormen een restproduct en zijn in principe uitwisselbaar met andere ruwe-celstofbronnen. De rest van de oogst wordt als sojabonen verwerkt in producten of verhandeld en later in de keten gecrusht. Het sojaschroot en de sojaolie die hieruit voortvloeien, kunnen weer worden doorgevoerd naar andere landen. Door de hoge eiwitopbrengst per hectare en de goede vetzuursamenstelling heeft soja een gunstige prijs-kwaliteitverhouding ten opzichte van andere eiwitbronnen (Stichting Ketentransitie Verantwoorde Soja en Stichting Vlees.nl¹⁾).

De meest herkenbare sojaproducten zijn voedingsproducten als sojamelk, tofoe en andere vleesvervangers. Slechts 6 procent van de wereldproductie van sojabonen wordt echter voor dit soort voedingsmiddelen gebruikt. In Nederland wordt het merendeel van de sojaproducten verwerkt door de diervoederindustrie. Slechts een klein deel van de sojaproducten (vooral sojaolie) wordt verwerkt in de voedingsmiddelenindustrie (als in bakolie, margarine en noedels) en voor non-food-toepassingen (als cosmetische producten en biodiesel) (Achtergrondrapport Sojabarometer 2012; LEI, 2006).

¹⁾ www.verantwoordesoja.nl, www.vlees.nl.

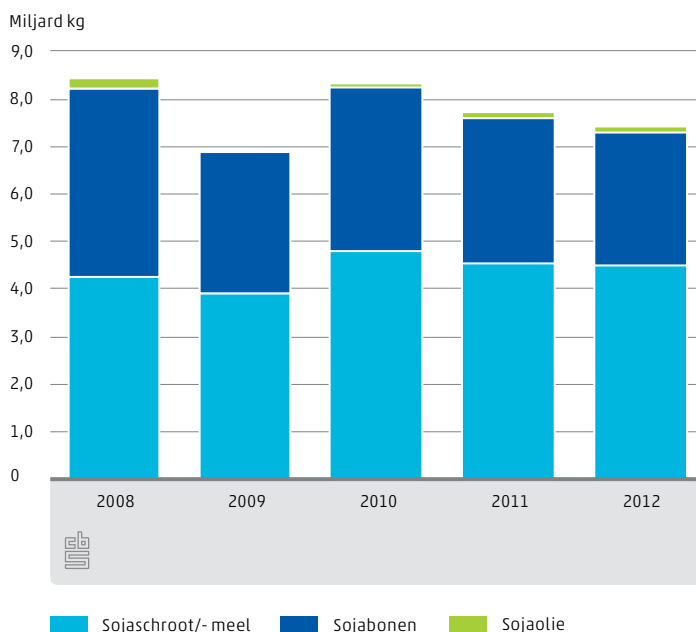
Handelsstromen

In 2011 werd wereldwijd 91 miljard kilogram sojabonen geëxporteerd door de soja producerende landen, ongeveer een derde van de wereldwijde oogst. Importerende landen voeren een deel van de sojabonen weer uit en exporteren de bij het crushen vrijgekomen sojaschroot en -olie. In totaal werd 65 miljard kilogram sojaschroot en 10 miljard kilogram sojaolie geëxporteerd (bron: FAOSTAT).

De invoer van sojaolie is voor ongeveer twee derde in handen van raffinagebedrijven, de rest wordt ingevoerd door handelsbedrijven en door de industrie (Achtergrondrapport Sojabarometer 2012). Bijna een kwart van de in Europa ingevoerde soja komt binnen via Nederland. Binnen de EU is Nederland de grootste importeur van zowel sojabonen als sojaschroot. Daarentegen importeert Nederland relatief weinig sojaolie, omdat Nederland zelf een relatief grote producent is van sojaolie, gecrusht uit geïmporteerde sojabonen (Achtergrondrapport Sojabarometer 2012; Factsheet Soy, MVO).

De invoer van sojaproducten in Nederland fluctueert over de jaren, zoals uit figuur 5.1.2 valt op te maken. Het sojaschroot is hoofdzakelijk afkomstig uit Brazilië en Argentinië. De sojabonen worden vooral geïmporteed uit Brazilië, gevolgd door de VS en Paraguay. Het merendeel van de sojaolie wordt ingevoerd uit Europese landen (CBS; Achtergrondrapport Sojabarometer 2012).

5.1.2 Nederlandse invoer van sojaproducten¹⁾, 2008-2012

Bron: CBS, Statline

¹⁾ GN-codes (De Gecombineerde Nomenclatuur (GN). Deze goederenlijst bevat de goederenindeling die door de Europese Unie voor de statistieken van de Internationale Handel in Goederen wordt voorgeschreven. De GN is een 8-cijferige indeling) van sojaschroot/-meel: 12081000, 23040000; van sojabonen: 12010090, 12019000; van sojaolie: 15071010, 15071090, 15079010, 15079090.

De meeste van de in Nederland geïmporteerde sojaproducten worden zonder verdere bewerking of verwerking doorgevoerd⁴⁾ naar andere Europese landen. Van de sojabonen wordt een gedeelte in Nederland gecrushed tot sojaschroot en sojaolie, waarna het merendeel wordt geëxporteerd. (Achtergrondrapport Sojabarometer 2012).

Verwerkende industrie

In Nederland wordt de meeste soja verbruikt in de diervoederindustrie, waarbij het dan voornamelijk gaat om sojaschroot. In de jaren 2008-2010 werd bij de productie van diervoeders in Nederland 1,7 miljard kilogram soja per jaar verbruikt. Het verbruik van sojaproducten als enkelvoudige grondstoffen was in de jaren 2007-2008 gemiddeld 0,1 miljard kilogram per jaar. Het gemiddelde jaarlijkse verbruik van sojaproducten in de diervoederindustrie komt dan uit op ongeveer 1,8 miljard kilogram soja. (LEI, 2010).

De voedingsmiddelenindustrie in Nederland verbruikt veel minder soja. Het gaat dan vooral om sojaolie en in mindere mate om sojaschroot en sojabonen. De overige industrie verwerkt sojaolie in onder andere wasmiddelen, verf en cosmetica. Verder wordt er sojaolie gebruikt voor energietoepassingen als biodiesel (Achtergrondrapport Sojabarometer 2012; LEI, 2006).

Consumptie

De menselijke consumptie van soja vindt in Nederland vooral indirect plaats in de vorm van veeteeltproducten en maar voor een klein deel direct in voedingsmiddelen (bijvoorbeeld sojamelk en tofu) (Achtergrondrapport Sojabarometer, 2012; LEI, 2006).

⁴⁾ De goederenstroom die, op weg van het ene naar het andere land, over Nederlands grondgebied vervoerd wordt maar in buitenlands bezit blijft.

Certificering

Verantwoord geproduceerde soja dient volgens de Stichting Ketentransitie Verantwoorde Soja te voldoen aan de principes en criteria van de Roundtable on Responsible Soy (RTRS) of een hieraan gelijkwaardige standaard.⁵⁾ De RTRS is een internationaal platform waarbinnen sojaproductanten, sojahandel, verwerkende industrie, banken en maatschappelijke organisaties de wereldwijde sojaproductie en -handel verduurzamen (IDH, 2011). De RTRS heeft niet alleen de duurzaamheidscriteria voor de mondiale sojateelt ontwikkeld, maar is tevens verantwoordelijk voor de accreditatie van certificeringsinstellingen.

Bij de RTRS-certificering bestaan verschillende handelsmodellen om verantwoorde soja in te kopen. Doordat er wereldwijd nog te weinig vraag is naar verantwoorde soja wordt gecertificeerde soja gemengd met gangbare soja. Een volledige logistieke scheiding zou te grote meerkosten met zich meebrengen. Voor het kopen van verantwoorde soja worden daarom het Book&Claim-model en het Mass Balance-model gebruikt.

Bedrijven die onderdeel worden van de handelsketen voor verantwoorde soja, moeten zelf ook worden gecertificeerd door een onafhankelijk certificeringsbureau. Bij de Chain of Custody (CoC) certificering wordt gecontroleerd of een bedrijf op een adequate manier bijhoudt hoeveel van het gecertificeerde product is verhandeld.⁶⁾

5.2 Convenant

Doelstelling en deelnemers

De partijen in de sojaketen hebben met het Initiatief voor Duurzame Handel (IDH) het initiatief genomen om een transitie naar het gebruik van verantwoorde soja in Nederland te realiseren. In december 2008 heeft een aantal bedrijven uit de veehouderij en de voedingsmiddelenindustrie de Stichting Initiatief Duurzame Soja (IDS) opgezet met de bedoeling om uiteindelijk in 2015 alle door de initiatiefnemers benodigde soja verantwoord te produceren. In december 2011 werd een intentieovereenkomst getekend als voorloper van de op te richten Stichting Project Ketentransitie Verantwoorde Soja. De doelstelling van deze stichting is hetzelfde als die van IDS: in 2015 volledig overgestapt op het gebruik van verantwoorde soja (melen en oliën) voor de productie van vlees, zuivel, eieren en andere voedingsmiddelen.

Met verantwoorde soja wordt bedoeld soja die voldoet aan de Roundtable on Responsible Soy (RTRS-)standaard of daarmee gelijkwaardig.

⁵⁾ Op dit moment is er nog geen soja met een gelijkwaardig certificaat ingekocht.

⁶⁾ www.responsiblesoy.org.

Scope en indicator

Het doel van het initiatief is om in 2015 het volledige gebruik van sojaproducten⁷⁾ voor de productie van vlees, zuivel, eieren en andere voedingsmiddelen in Nederland af te dekken met verantwoord geproduceerde soja. De doelstelling van het initiatief richt zich op inkoop door fabrikanten in Nederland (indicator 5 in de productieketen, zie paragraaf 3.2).

Om deze overgang mogelijk te maken, hebben partijen de ambitie om in de komende jaren oplopende hoeveelheden verantwoord geproduceerde soja (voornamelijk sojameel) aan te kopen voor verwerking in de diervoederindustrie:

- In 2012: 500 miljoen kilogram
- In 2013: 1 miljard kilogram
- In 2014: 1,5 miljard kilogram

In 2015 moet er uiteindelijk 1,8 miljard kilogram duurzame sojaproducten beschikbaar zijn voor de Nederlandse diervoederindustrie en 80 miljoen kilogram sojaolie voor de voedingsmiddelenindustrie.

De Stichting heeft alleen gerapporteerd over sojaproducten die in 2011 en 2012 verwerkt zijn in de Nederlandse diervoederindustrie. De overige industrieën, waaronder de levensmiddelenindustrie, zijn buiten beschouwing gebleven.

5.3 Monitoring van de doelstelling

Resultaat van de monitoring

De doelstelling van de Stichting Ketentransitie Verantwoorde Soja voor 2015 richt zich op alle aangekochte soja voor de Nederlandse markt. De doelstelling voor de jaren 2012 tot en met 2014 en de monitoring over 2011 en 2012 betreft alleen het gebruik van sojameel in de Nederlandse diervoederindustrie, exclusief de petfood-industrie. De monitoring richt zich daarmee op inkoop door fabrikanten in Nederland (indicator 5 in de productieketen).

In 2012 is bijna 315 miljoen kilogram⁸⁾ verantwoorde soja ingekocht. De Stichting rapporteert over 2012 een aandeel van 18 procent verantwoorde soja in de Nederlandse diervoederindustrie, gebaseerd op een totaalverbruik van 1,8 miljard kilogram soja. Het CBS neemt aan dat hierbij rekening moet worden gehouden met marges op de uitkomsten.

Monitoringsmethode

Duurzaam

De Nederlandse diervoederindustrie wordt in de Stichting vertegenwoordigd door Nevedi (Nederlandse Vereniging Diervoederindustrie). Nevedi vertegenwoordigde

⁷⁾ Tot de sojaproducten worden gerekend: sojabonen, sojaolie, sojameel/sojaschroot en sojahullen.

⁸⁾ Inclusief 20 duizend ton voor voedingsmiddelen.

in 2012 ongeveer 96 procent van de totale diervoederproductie in Nederland. Voor het totale verbruik van (verantwoorde en niet-verantwoorde) soja in de diervoederindustrie gaat de Stichting uit van het totale verbruik van soja in de diervoederindustrie, zoals dat berekend is door het LEI (Landbouw-economisch Instituut).⁹⁾

Het verbruik van verantwoorde soja in de diervoederindustrie is bij de Stichting bekend, omdat de inkoop hiervan voor de diervoederindustrie via een aan de Stichting gekoppelde inkoopgroep¹⁰⁾ verloopt. Het totaal aan verbruikte duurzame soja is de hoeveelheid soja die via certificaten wordt ingezet plus de hoeveelheid soja die ingekocht is via de handelsoptie Mass Balance. Het gebruik van certificaten wordt geregistreerd op de (openbare) website van RTRS. De fysieke stroom verantwoorde soja verloopt via organisaties die een CoC certificering hebben.¹¹⁾

Overigens wordt niet alle verantwoorde soja die verwerkt wordt door de Nederlandse diervoederindustrie gedekt door de inkoop via de opties B&C en MB waarover de Stichting rapporteert. Ten eerste kunnen leden van Nevedi ook buiten de Stichting om verantwoorde soja inkopen. Ten tweede kunnen bedrijven die niet aangesloten zijn bij Nevedi ook verantwoord geproduceerde soja aankopen. Beide blijven bij de monitoring buiten beeld. Daardoor wordt de hoeveelheid in de Nederlandse diervoederindustrie verwerkte verantwoorde soja door de Stichting enigszins onderschat.

Sojaverbruik Nederlandse diervoederindustrie

Het aandeel verantwoorde soja in 2012 waarover de Stichting rapporteert, is gebaseerd op de ingekochte hoeveelheid verantwoorde soja en een schatting van het totaalverbruik van soja. Over het totale verbruik van sojaproducten in de Nederlandse diervoederindustrie bestond in het verleden veel onduidelijkheid. Het LEI is daarom gevraagd een onderzoek te doen naar het verbruik van soja door de Nederlandse diervoederindustrie, exclusief de pet-foodindustrie.

Het LEI heeft het gemiddelde sojaverbruik over de jaren 2008, 2009 en een gedeelte van 2010 berekend aan de hand van een rekenmodel met productiecijfers en sojagehaltes. De productiecijfers zijn afkomstig van The European Feed Manufacturers' Federation (FEFAC) en zijn grotendeels gebaseerd op de vragenlijst die Nevedi onder haar leden verspreidt. De productie van de niet-leden (ongeveer 4 procent van het totaal) wordt bijgeschat. De sojagehaltes van de diervoeders zijn onder meer bepaald op basis van informatie van Schothorst Feed Research.¹²⁾ Het verbruik van soja als enkelvoudige grondstof (naast verbruik van soja in mengvoeders) wordt apart berekend.

Op basis van deze informatie heeft het LEI berekend dat voor de totale productie van diervoeders 1 654 miljoen kilogram soja verbruikt wordt. Het verbruik van sojaproducten als enkelvoudige grondstoffen in de diervoederindustrie was in 2007 en 2008 gemiddeld 144 miljoen kilogram per jaar. Het gemiddelde jaarlijkse verbruik van sojaproducten in veevoeding komt daarmee op ongeveer 1,8 miljard kilogram soja. In 2008 was dit 2,0 miljard kilogram en in 2009 1,7 miljard kilogram.

⁹⁾ LEI, oktober 2010, Sojaverbruik in Nederland (<http://edepot.wur.nl/157676>).

¹⁰⁾ De Stichting koopt overigens zelf geen soja in, maar financiert alleen de aankoop van soja via certificaten en de handelsoptie Mass Balance.

¹¹⁾ De RTRS CoC standaard wordt gepresenteerd als een serie van controleerbare eisen ontworpen om gebruikt te worden door organisaties in de sojaketen zodat geïmplementeerde systemen voor de controle van RTRS gecertificeerde soja, soja afgeleiden en soja producten aangetoond kunnen worden.

¹²⁾ Schothorst Feed Research (SFR) is een onafhankelijk privaat kennis- en informatiecentrum voor diervoeding gevestigd in Lelystad.

Berekening aandeel verantwoorde soja

De berekening van de percentages door de Stichting Ketentransitie Verantwoorde Soja is gebaseerd op het gemiddelde verbruik van 1,8 miljard kilogram soja in de diervoederindustrie, zoals dat in 2010 door het LEI berekend is. De Stichting gaat er bij de berekening van de percentages vanuit dat het sojaverbruik vrijwel constant is. Het sojagehalte in diervoeding is echter zowel afhankelijk van de prijs als van de kwaliteit van de soja, en kan aanzienlijk variëren.¹³⁾¹⁴⁾ In het rapport van het LEI wordt opgemerkt dat er bij diverse diervoeders sprake is van een dalende trend in 2008–2010. Ook de totale productie van diervoeder in Nederland varieert, zoals blijkt uit gegevens van de FEFAC.

Op basis van het bovenstaande kan niet zonder meer verondersteld worden dat het verbruik van soja vrijwel constant zal zijn over een periode van ongeveer zes jaar (2010–2015). Ook als de sojagehaltes in de diervoeders en de diervoederproducties weinig variëren, kan het sojaverbruik over die periode nog aanzienlijk veranderen.

Het CBS beveelt aan om, wanneer het niet haalbaar is om jaarlijks een nieuwe berekening uit te voeren, de monitoring te beperken tot het rapporteren van de volumes ingekochte verantwoorde soja. De doelstelling in het convenant beperkt zich tot 2015 immers ook daartoe.

Wanneer men wel jaarlijks het aandeel verantwoorde soja wil presenteren zonder een nieuwe berekening uit te voeren van het totale verbruik, wordt aanbevolen om bij de leden de benodigde gegevens uit te vragen bij de jaarlijkse grondstoffenenquête. Een alternatief is om duidelijk aan te geven dat het een schatting betreft, gebaseerd op oude verbruikscijfers (2008–2010). Wellicht is op basis van informatie uit de diervoedersector aan te geven hoe groot de onzekerheidsmarges zijn.

Ten slotte beveelt het CBS aan om op korte termijn de scope van de meting van het gebruik van verantwoorde soja uit te breiden tot het gebruik van alle sojaproducten in de diervoederindustrie en tot het gebruik van alle sojaproducten in de gehele voedingsmiddelen- en diervoederindustrie. Op deze manier sluit de monitoring van de Stichting aan bij de doelstelling dat in 2015 100 procent van de aangekochte soja voor de Nederlandse markt verantwoord geproduceerd moet zijn.

¹³⁾ LEI, oktober 2010, Sojaverbruik in Nederland (<http://edepot.wur.nl/157676>), Pagina 16.

¹⁴⁾ Praktijkonderzoek Plant & Omgeving B.V., oktober 2008, Perspectieven van sojaveranging in voer. Op zoek naar Europese alternatieven voor soja, Tabel 3.8.

6.

Hout

Dit hoofdstuk beschrijft de agrogrondstof hout in meer detail. We gaan in op de agroketen, de certificering en de monitoring van hout door Stichting Probos.

6.1 Achtergrond

Agroketen

Productie

Circa 30 procent van het wereldlandareaal bestaat uit bos. Het meeste bos is te vinden in Rusland, Brazilië en Canada (FAO, 2010). In 2012 is 3,5 miljard m³ rondhout¹⁾ geproduceerd²⁾, waarvan 1,7 miljard m³ industrieel rondhout en 1,9 miljard m³ brandhout. De productie van gezaagd hout bedroeg 0,4 miljard m³. De grootste producent van industrieel rondhout en gezaagd hout is de Verenigde Staten. India is de grootste producent van brandhout (voor eigen gebruik).

Het product hout

Hout heeft een grote verscheidenheid aan eigenschappen en is daardoor geschikt voor allerlei toepassingen. Het wordt gebruikt als bouw materiaal, als grondstof voor onder andere papier en spaanplaat, en als energiebron. Vooral de laatste jaren wordt hout in toenemende mate als bron voor de opwekking van duurzame energie gebruikt.

Energieproducenten zijn dan ook belangrijke spelers op de houtmarkt geworden.

Ook voor de biochemische industrie wordt hout steeds belangrijker. De verschuiving van het houtgebruik heeft gevolgen voor de traditionele houtsector. Bepaalde deelsectoren, zoals de spaanplaatindustrie, krijgen moeite met hun grondstoffenvoorziening. Als gevolg hiervan treedt er een verschuiving in de grondstoffenkeuze op en wordt er minder hout in spaanplaat verwerkt. Door de toenemende vraag naar houtproducten wordt het recyclen van gebruikt hout en oud papier steeds belangrijker. Ook komt er steeds meer vraag naar nieuwe bronnen voor houtige producten, zoals snoeihout uit stedelijk en landelijk gebied voor de productie van energie.

Bij de productie van hout kunnen drie stromen worden onderscheiden:

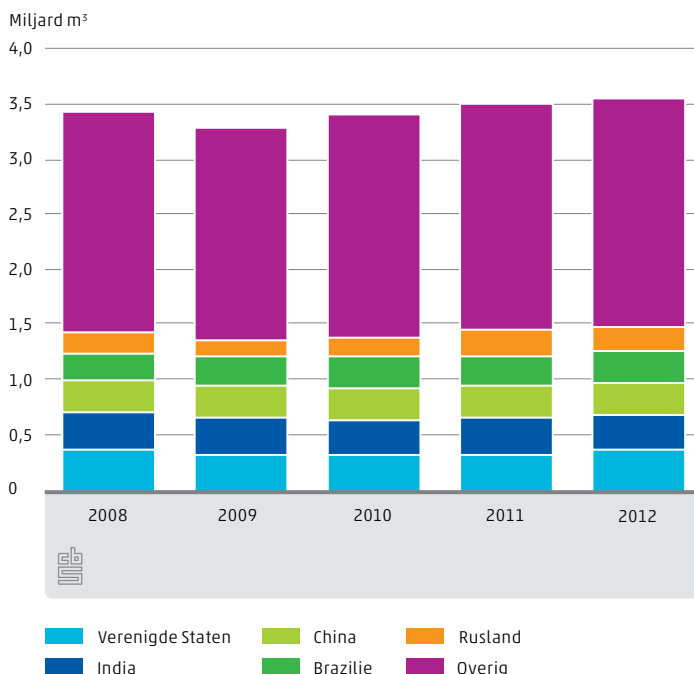
1. **Primair:** hout met een vochtgehalte van ongeveer 50 procent dat rechtstreeks van de bron afkomstig is (bijvoorbeeld rondhout uit het bos en chips van snoeihout uit het landschap) en resthout van de rondhoutverwerkende industrie (primaire houtverwerking).
2. **Secundair:** houtige biomassa die al een bewerking heeft ondergaan, zoals gezaagd hout en plaatmateriaal, of het resthout dat vrijkomt bij de bewerking van gezaagd hout en plaatmateriaal. Het vochtgehalte van secundair hout is ongeveer 15 procent.

¹⁾ Rondhout bestaat uit geveld, gesnoeide, (on)geschilde bomen, al dan niet in stukken gezaagd.

²⁾ Het volume aan hout wordt in verschillende eenheden uitgedrukt: m³, rondhoutequivalent (rhe) en ton droge stof (ds). Met de laatste eenheid wordt het probleem van lucht (in zaagsel) en vocht in het hout voorkomen. Binnen de traditionele houtverwerkende industrie wordt er doorgaans gerekend in volumes en is m³ de meest gangbare eenheid. Het kan daarbij zowel gaan om m³ rondhout als om m³ product. Omdat 1 m³ rondhout minder dan 1 m³ zaaghout oplevert (in verband met zaagsel en resthout), kan 1 m³ rondhout niet zomaar vergeleken worden met 1 m³ zaaghout. In de praktijk worden er door de houtsector (standaard)conversiefactoren gebruikt om volumes hout om te rekenen naar equivalente volumes rondhout (Oldenburger, de Groot & Winterink, 2012).

3. Tertiair: gebruikt hout, zoals bouw- en sloophout, weggegooide pallets en kisten. Resthout van de bewerking van plaatmateriaal kan zowel tot secundair als tot tertiair worden gerekend en zal dan ook in beide stromen voorkomen (Oldenburger, de Groot & Winterink, 2012).

6.1.1 Wereldproductie van rondhout, 2008-2012

Nederland beschikte in 2010 over 365 duizend hectare bos, waarvan ongeveer de helft in privaat eigendom is. Van het areaal bos is 4 duizend ha specifiek bestemd voor houtproductie, 271 duizend ha voor multifunctioneel gebruik en 83 duizend ha is beschermd bosgebied (Eurostat, 2011, tabellen 1.1, 1.2 en 1.7³⁾).

In 2010 is in Nederland bijna 900 miljoen kilogram ds hout en houtige biomassa geoogst uit bos, natuur, landschap en bebouwde omgeving. Het potentieel was hoger met 1200 miljoen kilogram ds, maar 300 miljoen kilogram ds is niet geoogst. De wel geoogste 900 miljoen kilogram ds werd ingezet in de primaire houtverwerking, voor de productie van duurzame energie of uitgevoerd.

Bijna de helft van het geoogste hout komt uit landschap en bebouwde omgeving. Dit hout vindt een energietoepassing of wordt gecomposteerd. Het hout afkomstig uit bos, 65 procent naaldhout en 35 procent loofhout, wordt voor 280 miljoen kilogram ds verwerkt in Nederland en voor 180 miljoen kilogram ds uitgevoerd (Oldenburger, de Groot & Winterink, 2012).

³⁾ De cijfers van Eurostat en FAO worden aangeleverd door Probos.

Handelsstromen

Ongeveer 40 procent van het in Nederland verwerkte rondhout wordt ingevoerd vanuit het buitenland (circa 0,4 miljoen m³ in 2010). Dit rondhout is vooral afkomstig uit Duitsland en België en betreft voor twee derde deel naaldhout. Het hout bestemd voor de secundaire houtverwerking in Nederland is voor circa 90 procent afkomstig uit het buitenland (Probos, afleiding CBS). Vooral gezaagd naaldhout uit Zweden, Duitsland en Letland en plaathout uit Duitsland en België, worden in 2012 ingevoerd. Voor de productie van de papier- en kartonindustrie worden houtpulp en oud papier ingevoerd. De Verenigde Staten, Spanje en Zweden zijn belangrijke leveranciers van houtpulp in 2012. Uit Duitsland en België wordt oud papier ingevoerd (CBS, StatLine⁴⁾).

Ongeveer de helft van het in Nederland geogste rondhout wordt uitgevoerd en in het buitenland verwerkt. Bijna een kwart van het in Nederland geogste hout voor energietoepassing (chips van snoeihout en tak- en tophout) wordt uitgevoerd naar het buitenland (Probos). Nederland voert relatief weinig gezaagd en plaathout uit en exporteert relatief veel papier, vooral naar Duitsland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en België (CBS, StatLine⁵⁾).

Verwerkende industrie

Het rondhout wordt voornamelijk verwerkt door rondhoutzagerijen. Dit hout, voor de primaire houtverwerking, is voor ongeveer 60 procent afkomstig uit Nederlands bos. Het hout wordt verwerkt tot gezaagd hout, heipalen en ander paalhout, en houtpulp (voor de papierindustrie). Ongeveer een derde deel van het verwerkte hout blijft over als resthout.

In 2010 is in de secundaire houtverwerking 2,6 miljard kilogram ds aan gezaagd hout, plaatmateriaal, ronde palen en gebruikt hout verwerkt voor de productie van 2,0 miljard kilogram ds aan producten voor de emballagesector, bouw en grond-/weg-/waterbouw (GWW), timmerindustrie, meubelindustrie en overige sectoren (Oldenburger, de Groot & Winterink, 2012).

Nederland is een relatief grote producent van papier en karton. Circa 80 procent van de grondstofinput voor papier bestaat uit ingezameld oud papier, afkomstig uit binnen- en buitenland (Oldenburger, de Groot & Winterink, 2012).

Consumptie⁶⁾

Nederland verbruikte in 2011 gemiddeld 158 m³ gezaagd hout per inwoner per jaar. Dit is iets meer dan het gemiddelde voor Europa (147 m³). Aan plaathout verbruikte Nederland 86 m³ per hoofd van de bevolking, iets minder dan het Europese gemiddelde (van 99 m³ plaathout per hoofd van de bevolking per jaar). In Nederland wordt in vergelijking met veel andere Europese landen veel (oud) papier en karton verbruikt (FAOSTAT).

De houtproducten uit de secundaire houtverwerking worden, zoals al is vermeld, gebruikt of verder verwerkt in de emballagesector, bouw en GWW, timmerindustrie, meubelindustrie en overige sectoren. De consumptie van papier bestond in 2010 voor

⁴⁾ De Vereniging van Nederlandse Papier- en kartonfabrieken VNP en Probos bewerken de CBS data. Invoercijfers 2012 zijn te raadplegen via: <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/default.aspx?DM=SLNL&PA=81269NED&D1=1&D2=166-338%2c376-581&D3=a&D4=l&HDR=T%2cG3%2cG2&STB=G1&VW=D>.

⁵⁾ VNP en Probos bewerken de CBS data.

⁶⁾ De term consumptie staat hier voor het gebruik van goederen.

bijna twee derde uit verpakkingsmateriaal. Daarnaast is er consumptie van grafisch papier, krantenpapier en sanitair- en huishoudpapier.

Certificering

De Toetsingscommissie Inkoop Hout (TPAC: Timber Procurement Assessment Committee) toetst verschillende certificeringssystemen voor duurzaam bosbeheer en handelsketens aan de inkoopcriteria van de Nederlandse overheid. Op deze wijze wordt bepaald welke certificaten voor aantoonbaar duurzaam geproduceerd hout aan de eisen voldoen. Op het moment van schrijven van dit rapport voldoen FSC internationaal en PEFC internationaal (met uitzondering van MTCS) aan de inkoopcriteria voor duurzaam geproduceerd hout van de Nederlandse overheid.

6.2 Convenant

Doelstelling en deelnemers

Over het gebruik van duurzaam geproduceerd hout is geen convenant afgesproken tussen marktpartijen en NGO's. Wel is hout onderdeel van het Beleidsprogramma Biodiversiteit (2008–2011) en heeft het kabinet in 2008 tot doel gesteld dat in het jaar 2011 van al het hout dat op de Nederlandse markt komt minstens 50 procent duurzaam geproduceerd moet zijn.

In juni 2008 zijn door het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) de inkoopcriteria voor duurzaam hout vastgesteld. De inkoopcriteria bevatten principes en criteria voor (1) duurzaam bosbeheer, (2) de handelsketen (CoC) en (3) het ontwikkelen, toepassen en beheren van certificeringssystemen. De Toetsingscommissie Inkoop Hout (TPAC: Timber Procurement Assessment Committee) toetst verschillende certificeringssystemen voor duurzaam bosbeheer en handelsketen aan deze inkoopcriteria.

Sinds kort is er een Green Deal "Bevorderen duurzaam bosbeheer", die ondertekend werd in juni 2013. Doelstelling: hout uit duurzaam beheerd bos moet de norm worden in Nederland. De Green Deal maakt onderdeel uit van de Uitvoeringsagenda Natuurlijk Kapitaal, die op 22 juni 2013 naar de Tweede Kamer werd gezonden. De Green Deal werd ondertekend door 27 publieke en private partijen, zoals de ministeries van Infrastructuur en Milieu, Economische Zaken en Buitenlandse Zaken, de houtsector, branches in de bouw-, meubel- en retail keten, FNV Bouw, CNV Vakmensen, IDH en Tropenbos International (Persbericht Bewust met hout, 20-6-2013).

Scope en indicator

De doelstelling uit het Beleidsprogramma Biodiversiteit (2008–2011) richt zich op productie in Nederland (indicator 2), invoer in Nederland (indicator 3) en uitvoer (indicator 4).

6.3 Monitoring van de doelstelling

Resultaten van de monitoring

Stichting Probos heeft in 2006 voor het ministerie van VROM een nulmeting uitgevoerd om in beeld te brengen hoeveel duurzaam geproduceerd hout er in 2005 beschikbaar was op de Nederlandse markt. In 2010 publiceerde Probos een rapport met de resultaten van de marktmeting over 2008. In 2013 ten slotte heeft Probos in opdracht van het ministerie van Infrastructuur en Milieu het marktaandeel duurzaam geproduceerd hout en papier dat in 2011 op de Nederlandse markt was, in beeld gebracht.

De indicatoren waar de marktmeting zich op richt sluiten goed aan op de doelstelling uit het Beleidsprogramma: productie in Nederland, invoer in Nederland, uitvoer uit Nederland. De scope van de marktmeting betreft de productgroepen (1) rondhout, (2) gezaagd hout, producten en plaatmateriaal, ronde palen en (3) pulp en papier (inclusief producten die zijn gemaakt van gerecyclede grondstof). De totale markt en het berekende marktaandeel hebben dus alleen betrekking op de primaire houtproducten.

Kant-en-klare houtproducten zoals tafels en stoelen vallen niet binnen de scope en worden niet in de marktmeting en de gepresenteerde volumes meegenomen. Vanwege de grote diversiteit aan kant-en-klare houtproducten was het in kaart brengen ervan niet haalbaar.

Ook houtige biomassa, die steeds meer wordt geïmporteerd, valt buiten de scope van de marktmeting. Houtige biomassa wordt vooral voor energieopwekking gebruikt en – in veel mindere mate – ook als grondstof in de bio-based economy, zoals voor het produceren van bioplastics en transportbrandstoffen. Voor 2011 is er door Probos voor het eerst over het gebruik van (duurzaam geproduceerde) houtige biomassa voor energieproductie gepubliceerd.

Het totale volume primair hout en plaatmateriaal in 2011 op de markt gebracht is 5,88 miljoen m³ rhe. Het marktaandeel aantoonbaar duurzaam geproduceerd primair hout en plaatmateriaal op de Nederlandse markt is in de periode 2008–2011 toegenomen van 33,5 procent naar 65,7 procent. Het marktaandeel aantoonbaar duurzaam geproduceerd papier en karton is toegenomen tot 32,8 procent in 2011. Bij de nulmeting uitgevoerd over 2005 ging het nog om 13,3 procent duurzaam geproduceerd gezaagd hout en plaatmateriaal.

Monitoringsmethode

In de marktmeting van Probos zijn alleen primaire houtproducten meegenomen. De monitoring meet wel diverse houtstromen. De beschrijving van de monitoringsmethode is voor duurzaam geproduceerd hout daarom vrij uitgebreid.

Voor de monitoring heeft Probos samen met een groot aantal stakeholders vanuit praktisch oogpunt gekozen voor de bronbenadering. Dat wil zeggen dat gemeten wordt wanneer hout voor het eerst als product op de Nederlandse markt wordt gebracht.

Het gaat dan om de primaire houtproducten die in Nederland worden geproduceerd of worden geïmporteerd, minus de export.

Voor de meting worden de Nederlandse primaire houtverwerkers en de importeurs van primaire houtproducten ondervraagd. Deze meetmethode wordt breed gedragen en maakt het mogelijk om data te verzamelen die voor verschillende partijen acceptabel en bruikbaar zijn. De bronbenadering sluit aan op de scope van de marktmeting.

Totaal houtverbruik Nederland

De totale Nederlandse productie van primaire houtproducten is afgeleid uit de jaarlijkse Probos-rondhoutenquête. Voor deze enquête worden alle bedrijven benaderd die primaire houtproducten inkopen/invoeren, verwerken en/of uitvoeren en actief zijn in de volgende sectoren: rondhoutzagerijen, papier- en kartonproducenten, verduurzamers van ronde palen, handelaren in heipalen en overige palen en klompenmakers. De cijfers over de import en export heeft Probos afgeleid uit de CBS- handelsstatistieken.

Voor de productgroep "gezaagd hout en plaatmateriaal" wordt in de eerste plaats geïnventariseerd bij de leden van de verschillende brancheorganisaties die dit hout invoeren en mogelijk uitvoeren, met daaraan toegevoegd de CoC-gecertificeerde bedrijven en de overige bedrijven die volgens het "Houtadresboek" hout importeren.

De totale hoeveelheden "papier en karton" die op de Nederlandse markt kwamen, zijn door Probos berekend op basis van import- en exportcijfers die zijn herleid uit de CBS-handelsstatistieken (eventueel aangevuld met de jaarcijfers van de Confederatie of European Paper Industries) en de (productie)statistieken die de VNP jaarlijks publiceert.

Kant-en-klare houtproducten zijn op dit moment geen onderdeel van de meting. Zij vertegenwoordigen echter wel een belangrijke houtstroom. Het CBS beveelt daarom aan om in de toekomst voor bepaalde specifieke stromen kant-en-klare houtproducten het aandeel 'gemaakt van aantoonbaar duurzaam geproduceerde houtvezel' te bepalen.

Duurzaam houtverbruik in Nederland

Voor het verkrijgen van gegevens over het volume duurzaam geproduceerd hout en papier op de Nederlandse markt werd een aantal (schriftelijke) enquêtes uitgevoerd onder CoC-gecertificeerde bedrijven. Deze bedrijven dienen een administratie bij te houden van het gecertificeerde hout dat ingekocht, verwerkt en verkocht wordt.⁷⁾

6.3.1 Aandeel duurzaam gecertificeerd hout op de Nederlandse markt naar certificaat, 2005, 2008 en 2011

	2005	2008	2011
	%		
FSC	9,3	11,6	23,7
PEFC	3,9	22,1	42,0

Bron: Probos.

⁷⁾ Voor een aantal bedrijven hoeft dit niet te gelden, omdat ingekochte gecertificeerde producten zonder CoC-certificering verhandeld mogen worden.

Voor het verhandelde en verwerkte volume Nederlands FSC en buitenlands FSC en PEFC rondhout is gebruik gemaakt van de jaarlijkse Probos-rondhoutenquête. De bedrijven worden sinds 2006 gevraagd aan te geven hoeveel rondhout zij met een FSC of PEFC certificaat hebben verwerkt. Aan de exporteurs van Nederlands rondhout wordt bovendien gevraagd aan te geven hoeveel Nederlands rondhout zij in het betreffende jaar met een FSC-certificaat hebben geëxporteerd.

Om een beeld te krijgen van de benutting van het geogste hout uit het in Nederland FSC of in de toekomst PEFC gecertificeerde bos, heeft Probos bij de bouseigenaren geïnventariseerd hoeveel hout er is geogst in deze bossen. In 2011 was bijna 48 procent van het Nederlandse bos FSC-gecertificeerd. Voor het monitoren van de geëxporteerde en in Nederland verwerkte volumes van het bij de Nederlandse bouseigenaren geogste FSC-rondhout, werden alle FSC-CoC-gecertificeerde bedrijven die aangesloten zijn bij de Algemene Vereniging Inlands Hout (AVIH) schriftelijk dan wel telefonisch benaderd.

Voor het volume duurzaam geproduceerd gezaagd hout en plaatmateriaal is in de eerste plaats bij de verschillende brancheorganisatie geïnventariseerd wie van de leden dit hout invoeren (en mogelijk uitvoeren). Aan deze bedrijven zijn enquêtes verstuurd. Daaraan toegevoegd zijn FSC en PEFC CoC-gecertificeerde bedrijven en overige bedrijven die volgens het Houtadresboek hout importeren.

Voor de productgroep "papier en karton" werden twee groepen bedrijven benaderd: (1) de producenten van pulp en papier en (2) de importeurs van papier en karton. Voor de pulp- en papierproductie in Nederland werden in samenwerking met de VNP alle leden gevraagd naar de ingezette grondstof (houtpulp (cellulose), houtchips en rondhout) uit aantoonbaar duurzaam beheerd bos en oud papier, en zijn de CoC-gecertificeerde bedrijven gevraagd naar de hoeveelheid producten die met certificaat zijn geproduceerd en welk deel daarvan op de Nederlandse markt is gebracht. Voor de import van papier en karton werden de gecertificeerde Nederlandse importeurs en producenten benaderd en de bedrijven die hun papierverbruik jaarlijks rapporteren aan de Stichting Papier Recycling Nederland (PRN).

Probos heeft niet de gehele houtketen in beeld. De dekking van de populatie bedrijven in de houtsector is dan ook niet volledig. Voor de kleinere bedrijven die niet in de enquête zijn meegenomen, is in overleg met vertegenwoordigers van brancheverenigingen een bijschatting van 1 procent binnen alle productgroepen gehanteerd. In verband met de beschikbare tijd zijn er in 2011 geen individuele bedrijven of brancheverenigingen benaderd voor het maken van andere bijschattingen. Er wordt dus verondersteld dat de dekking van de wel bekende populatie ongeveer 99 procent van het volume van het totaal geïmporteerde volume is, waarbij de grootwinkelbedrijven en wellicht andere bedrijven die zelf importeren buiten beschouwing zijn gelaten.

De grootwinkelbedrijven die gecertificeerde hout- of papierproducten uit eigen import verkopen zijn in de marktmeting niet meegenomen. Omdat deze bedrijven gecertificeerde producten mogen verkopen zonder CoC-gecertificeerd te zijn, zijn ze moeilijk te identificeren. Dit kost veel tijd en daarnaast bestaat het gevaar dat niet alle bedrijven geïdentificeerd kunnen worden en dus niet de complete markt in beeld wordt gebracht. Het aandeel van de retailers op het totale volume is gering.

In het marktonderzoek ontbreken overige bedrijven die:

- zelf hout importeren of exporteren, maar niet zijn opgenomen in de rondhoutenquête;
- niet zijn aangesloten bij een of meer van de benaderde brancheorganisaties;
- niet CoC-gecertificeerd zijn;
- niet voorkomen in het Houtadresboek.

Ook het aandeel van deze bedrijven op de totale volumes is gering.

Probos ontvangt van de berichtgevers: (1) de volumes (in m³) in Nederland geogst duurzaam geproduceerd hout en het aandeel hiervan voor export, (2) de volumes (in m³) geïmporteerd duurzaam geproduceerd hout, en het aandeel hiervan voor export, (3) de hoeveelheid (in ton) FSC- en/of PEFC-gecertificeerd papier en/of karton die geïmporteerd en op de Nederlandse markt gebracht werd en (4) de hoeveelheid (in ton) FSC- en/of PEFC-papier en/of karton die in Nederland geproduceerd werd voor de Nederlandse markt. De volumes hout worden als totalen opgegeven en uitgesplitst naar soort, land van herkomst en certificaat. De hoeveelheden papier en/of karton werden als totalen opgegeven en uitgesplitst naar type en certificaat.

Na ontvangst van de ingevulde enquêteformulieren wordt beoordeeld of de ingevulde gegevens plausibel zijn. Gedeeltelijk gebeurt dit op basis van ervaringen uit voorgaande enquêtes. Daarnaast wordt bekeken of het geïmporteerde volume duurzaam hout per land van herkomst realistisch was op basis van de oppervlakten gecertificeerd bos in die landen. Er wordt contact opgenomen met bedrijven die (ogenschijnlijk) niet-plausibele gegevens hebben geleverd. In een aantal gevallen worden bedrijfsbezoeken afgelegd. Verder laat de Vereniging van Nederlandse Houtondernemingen VVNH elk jaar voor de jaarrapportage vijf bedrijven door een accountsbureau controleren.

Berekeningen

Nadat de gegevens zijn verzameld, ontbrekende gegevens zijn geïmputeerd, opvallende gegevens zijn gecontroleerd en zo nodig gecorrigeerd, worden totalen (uitgesplitst naar onder andere certificering, land van herkomst en houtsoort) berekend. Daarna worden de totalen voor non-respons bijgeschat in overleg met uit de houtsector. Vervolgens kan het aandeel duurzaam geproduceerd hout voor de Nederlandse markt en per uitsplitsing (onder andere naar certificering, land van herkomst en productgroep) bepaald worden. De verzamelde gegevens brengen overigens ook de productie (in Nederland), de invoer, de uitvoer en het verbruik van duurzame primaire houtproducten per certificatiesysteem in beeld.

Over de wijze van het bijschatten voor non-respons door deskundigen uit de houtsector is weinig informatie beschikbaar. Het CBS beveelt daarom aan om documentatie van de gebruikte gegevens, de gebruikte aannames en de gevolgde procedures op te stellen. Verder zou een aantal statistische technieken voor correctie van non-respons ingezet kunnen worden als alternatief voor of aanvulling op de bijschatting door deskundigen. In combinatie met inhoudelijk kennis zijn hier goede resultaten te verwachten.

Documentatie

In de marktmetingen over 2005, 2008 en 2011 worden volgens Probos in essentie steeds dezelfde methoden gebruikt, behalve voor pulp en papier in 2011. De beschrijving van die methoden is in grote lijnen hetzelfde, maar verschilt op bepaalde onderdelen. Hierdoor is het niet duidelijk welke delen van de beschrijving specifiek voor een bepaald jaar zijn en welke altijd van toepassing zijn. Verder ontbreekt een beschrijving van de rondhoutenquête waardoor een compleet beeld ontbreekt. Het CBS beveelt aan om rapportages over een marktmeting uit te breiden met methodologische informatie, zoals een beschrijving van de onderzoekspopulatie, de controles en de bijschattingen.

7.

Koffie

In hoofdstuk 2 heeft u kunnen lezen wat het marktaandeel aantoonbaar duurzaam is op het totale volume aangeboden koffie op de Nederlandse markt. In dit hoofdstuk gaan we in meer detail in op de agroketen, de certificering en de monitoring van koffie door de KNVKT.

7.1 Achtergrond

Agroketen

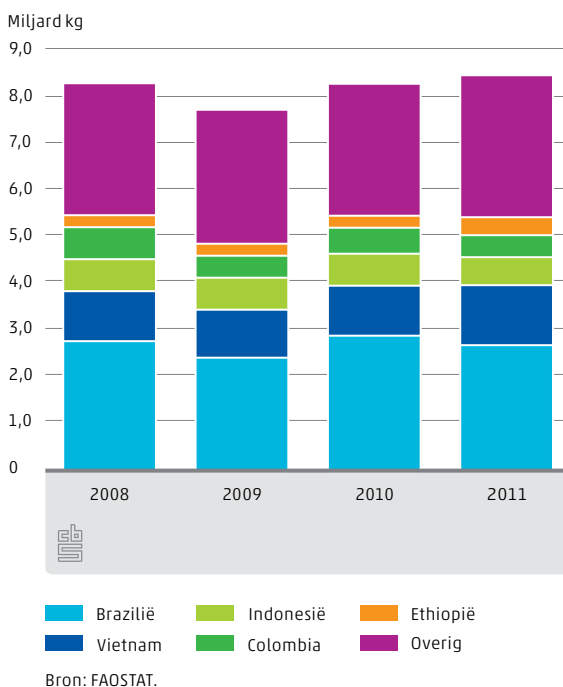
Productie

Koffiebonen worden vooral verbouwd in landen rondom de evenaar. De plant gedijt alleen in streken met een tropisch of subtropisch klimaat. In totaal wordt de koffieplant in meer dan zeventig landen rondom de evenaar verbouwd. De totale wereldproductie van groene koffiebonen was in 2011 8,5 miljard kilogram ten opzichte van 8,3 miljard kilogram in 2010 (FAOSTAT).

Brazilië is met 2,7 miljard kilogram verantwoordelijk voor ruim 30 procent van de wereldproductie van groene koffiebonen. De productie in Brazilië is in 2011 met 200 miljoen kilogram afgenomen ten opzichte van 2010 (FAO; KNVKT, jaarrapport 2009).

In Vietnam – de op één na grootste koffieproducent ter wereld – wordt vooral veel Robusta koffie verbouwd. De productie van koffie heeft hier de afgelopen twintig jaar een enorme groei doorgemaakt. Vietnam behoort dan ook tot de snelst groeiende koffieproducenten ter wereld. Verder zijn Indonesië, Colombia en Ethiopië nog belangrijke koffieleveranciers op de wereldmarkt (FAO; KNVKT jaarrapport 2009).

7.1.1 Wereldproductie van groene koffie, 2008-2011

Het product koffie

Het basisproduct voor koffie is de koffiebes van de koffieplant. De koffiebonen worden uiteindelijk gemaakt van de ontvelde, gedroogde, geroosterde en gemalen zaden van de koffieplant.

Wereldwijd bestaan er meer dan zestig soorten koffie, waarvan er twee het belangrijkste zijn, namelijk: Robusta en Arabica. Het verschil tussen de twee soorten koffiebonen zit vooral in de smaak en het cafeïnegehalte. Arabicabonen hebben een mildere smaak dan de Robustabonen, die voor een meer pittige smaak kunnen zorgen. De koffie die wordt verkocht bestaat meestal uit een melange van gebrande bonen van deze koffiesoorten. De drank koffie kan op veel verschillende manieren bereid worden. Voor de verschillende bereidingsmethoden worden verschillende producten verkocht. De bekendste bereidingsmethoden zijn: de snelfiltermethode (gemalen snelfilterkoffie), de espresso-methode (fijn gemalen koffiebonen), de éénkopszetmethode (koffiecup en koffiepad), de cafetière (grof gemalen koffiebonen), de "new instants" (kant-en-klare portieverpakkingen in poedervorm, waaraan heet water toegevoegd wordt) en oploskoffie (voorgezette koffie die is verwerkt tot pure korreltjes koffie).

Bron: informatie op de website van de KNVKT, geraadpleegd september 2013.

Handelsstromen

Hoewel koffie in toenemende mate geconsumeerd wordt in koffieproducerende landen, wordt veruit het grootste gedeelte van de koffiebonen geëxporteerd. Koffieboeren en exporteurs verkopen de koffiebonen aan koffiebranders in de landen waar de koffie verbouwd is of aan internationaal opererende koffiehandelaren.

Alle koffie voor de Europese markt wordt van buiten Europa geïmporteerd. Het grootste deel van de koffie bestemd voor de Nederlandse markt wordt via de havens van Antwerpen en Hamburg geïmporteerd.

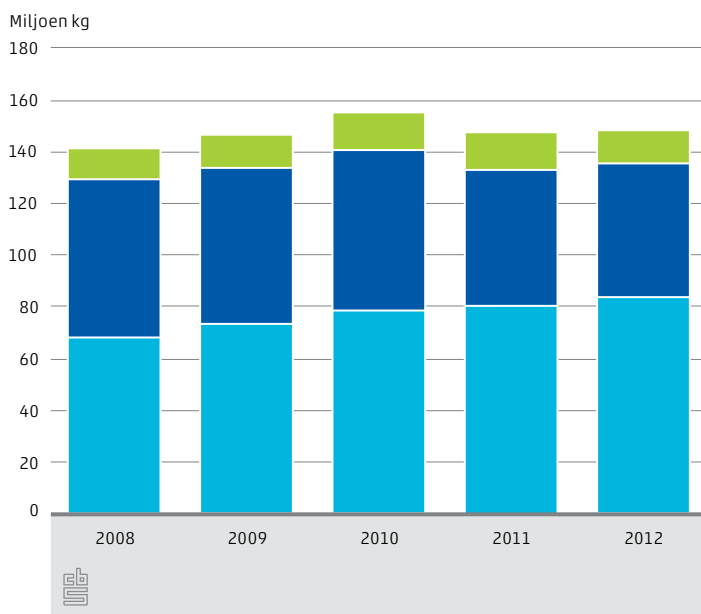
De markt voor duurzame koffie groeit wereldwijd, ook in de koffieproducerende landen zelf. De handel in duurzaam gecertificeerde koffie had in 2009 een aandeel van 8 procent. Met de huidige groeisnelheid stijgt dit aandeel tot 20 à 25 procent in 2015, aldus het International Trade Centre.¹⁾ Nederland loopt voorop wat betreft het marktaandeel gecertificeerde koffie.

Koffie wordt doorgaans ingevoerd in ruwe, ongebrande vorm, de zogeheten groene koffiebonen. De ingevoerde koffie wordt vervolgens door de Nederlandse koffiebranders verwerkt tot eindproduct. Nederland heeft in 2012 in totaal 83 miljoen kilogram groene koffiebonen geïmporteerd (dit is exclusief de doorvoer²⁾). Ten opzichte van 2011 is de import van groene koffiebonen licht gestegen, met bijna 4 procent. Ongeveer drie kwart van de geïmporteerde koffie is een Arabica-koffiesoort, de rest is een Robusta-koffiesoort (KNVKT, Jaarverslag 2009)

¹⁾ ITC, Trends in the trades of certified coffees, 2011.

²⁾ De goederenstroom die, op weg van het ene naar het andere land, over Nederlands grondgebied vervoerd wordt maar in buitenlands bezit blijft.

7.1.2 Ontwikkeling invoer koffie in Nederland, 2008-2012

■ Koffie, ongebrand ■ Koffie-extracten/-surrogaten
■ Koffie, gebrand

Bron: CBS.

Nederland importeert groene koffiebonen uit diverse landen. Veel koffiebonen zijn afkomstig uit Brazilië en Vietnam, met beide een marktaandeel van ongeveer 20 procent. Nederland importeerde in 2012 naast groene koffiebonen ook 52 miljoen kilogram gebrande koffie en 12 miljoen kilogram koffie-extracten/-surrogaten/-preparaten, zie figuur 7.1.2.

Nederland exporteert zelf ook koffie, waarvan het merendeel gebrande koffie is. In 2012 kwam de export van Nederland uit op 59 miljoen kilogram gebrande koffie. Daarnaast werd 16 miljoen kilogram ongebrande koffie en 31 miljoen kilogram koffie-extracten/-surrogaten/-preparaten geëxporteerd. De belangrijkste exportbestemmingen liggen in Europa.

Verwerking

Koffiebonen moeten uiteindelijk worden gebrand, een proces dat essentieel is voor de smaak en geur van koffie. Bij het branden van de bonen kan gevarieerd worden van licht of bleek branden tot hoog branden. Een lichte branding levert een mildere smaak op terwijl hoog gebrande bonen sterk en krachtig van smaak zijn.

Consumptie

In 2012 is volgens gegevens van de KNVKT 119,1 miljoen kilogram koffie geconsumeerd.³⁾ Per persoon komt dit neer op 148 liter koffie per jaar en 3,2 kopjes per dag. De consumptie van koffie in Nederland is redelijk stabiel.⁴⁾ De consumptie van koffie in Nederland kan grofweg onderverdeeld worden in koffie die consumenten in de

³⁾ De totale binnenlandse afzet (verbruik) van koffie in Nederland wordt vaak berekend als de som van import van gebrande koffie en de afgeleverde lokaal gebrande koffie, minus de export van gebrande koffie (zowel de in Nederland als in het buitenland gebrande koffie).

⁴⁾ Zie: "Koffie - Consumptie in Beeld 2012" op de website van de KNVKT.

supermarkt of koffie- en theespeciaalzaken kopen, koffie die in de horeca verkocht wordt en koffie uit automaten in bijvoorbeeld kantoren. Ongeveer 70 procent van de koffie wordt thuis gedronken. Van de overige koffie wordt ruim de helft op het werk geconsumeerd, iets minder dan een derde in de horeca en de rest in instellingen of bij benzinstations (Jaarverslag KNVKT, 2008).

Certificering

De KNVKT beschouwt alle koffie als duurzaam gecertificeerd wanneer deze voldoet aan de eisen van één van de onafhankelijke keurmerken Max Havelaar, Biologisch, UTZ Certified, Rainforest Alliance of wanneer die geproduceerd is onder de systemen van de leden van de ISEAL Alliance. De ISEAL Alliance is de wereldwijde niet-gouvernementele ledenorganisatie voor keurmerkorganisaties. De naleving van de standaarden door de keurmerkorganisaties wordt getoetst door auditors. De standaarden zelf zijn multi-stakeholder, dat wil zeggen dat producenten, overheden, NGO's en industrie inspraak hebben.

7.2 Convenant

Doelstelling, deelnemers en indicator

De leden van de KNVKT werken samen met alle betrokken ketenpartners aan het verduurzamen van de Nederlandse koffiesector. Daartoe hebben de leden, maatschappelijke organisaties (waaronder internationale keurmerken) en het ministerie van EZ een intentieverklaring ondertekend.

De intentieverklaring identificeert de belangrijkste actiegebieden in de keten: van oorsprong tot koffiekopje. Uitgangspunt is het creëren van een gezonde koffiesector voor alle ketenpartners. In de intentieverklaring is het streven geformuleerd dat in 2015 drie kwart van alle koffie gedronken/verkocht op de Nederlandse markt duurzaam gecertificeerd is. Dit streven richt zich op de verkoop door Nederlandse detailhandelaren (indicator 8) en consumptie in Nederland (indicator 9) in de productieketen (zie paragraaf 3.2). De *intentieverklaring* is uitgewerkt in een *actieplan*.

Daarnaast wil de sector mondiaal van de huidige 8 procent naar 25 procent duurzaam geproduceerde koffie in 2015. Om dit te bewerkstelligen heeft de KNVKT samen met internationale partners en het IDH, het Sustainable Coffee Program⁵⁾ (SCP) geïnitieerd. Een internationaal privaat/publiek initiatief gericht op het versnellen en opschalen van duurzame koffieproductie en hiermee het verhogen van het wereldwijde aandeel duurzame koffie. IDH SCP communiceert over de projectvoortgang.

De inkoop van duurzame grondstoffen is slechts een aspect van verduurzaming en de eerder genoemde intentieverklaring. De KNVKT heeft een breed scala aan projecten en activiteiten door de keten heen: groen transport, duurzaam

⁵⁾ [Http://www.idhsustainabletrade.com/coffee](http://www.idhsustainabletrade.com/coffee).

verpakken, energiezuinige productie en slim gebruik van organische reststromen (voor het opwekken van energie bijvoorbeeld). Deze maatregelen worden gekwantificeerd en gemonitord door AgentschapNL en het ministerie van EZ in het kader van de Meerjarenaafspraken- Energie- Efficiency (MJA3); zie voor de resultaten de brochure Convenanten Meerjarenaafspraken energie-efficiëntie 2012, AgentschapNL.

7.3 Monitoring van de doelstelling

Resultaten van de monitoring

De monitoring van koffie wordt uitgevoerd door de verkoop van fabrikanten te meten (indicator 6 in de productieketen). In 2011 werd in Nederland in totaal 119,1 miljoen kilogram afgezet, waarvan 40 procent duurzame koffie. In 2010 was dat 30 procent. De KNVKT rapporteert jaarlijks over de voortgang ten aanzien van de doelstellingen in het actieplan.

Monitoringsmethode

Bij de monitoring uitgevoerd door de KNVKT wordt gekeken naar het aandeel van de duurzame koffie op de totale hoeveelheid koffie, die door koffiebranders in Nederland en door verkoopkantoren van buitenlandse koffiebranders wordt afgezet op de Nederlandse markt. Onder Nederlandse markt worden alle afzetkanalen (waaronder detailhandel, groothandel, inkooporganisaties, horeca en pompstations) van de koffiebranders verstaan, die zijn gevestigd in Nederland.

Bij de afzet van koffie worden alle vormen van koffie meegerekend, zowel koffie die wordt verkocht als filterkoffie, koffiebonen, pads of capsules en oploskoffie. Om alle vormen van koffie mee te kunnen nemen, worden de hoeveelheden gebrande koffie en oploskoffie door de KNVKT teruggerekend naar de hoeveelheid groene ongebrande koffiebonen, die nodig waren om die hoeveelheden koffie uiteindelijk te produceren. Het gaat hierbij voornamelijk om vochtverlies tijdens het productieproces.

Volgens KNVKT wordt de afzet op de Nederlandse markt vrijwel volledig aangeboden aan de consument in Nederland via het supermarktkanaal of buitenshuis (in de horeca, op het werk of elders). Er kan dan aangenomen worden dat de afzet vrijwel gelijk is aan de consumptie in Nederland.

Bijna de gehele koffiesector, bestaande uit koffiebranders en verkoopkantoren van buitenlandse koffiebranders in Nederland en koffiehandelsbedrijven⁶⁾, is lid van de KNVKT. De koffiebranders die lid zijn van de KNVKT dekken 98 procent van de totale afzet van koffiebranders op de Nederlandse markt.

⁶⁾ Handelaren in (ongebrende) groene koffiebonen.

Berekeningen

Voor de berekening van het aandeel duurzaam maakt de KNVKT gebruik van een intern monitoringsysteem. Voor de berekening van de contributie aan de KNVKT zijn de koffiebranders in Nederland en verkoopkantoren van buitenlandse koffiebranders in Nederland verplicht om afzetgegevens van koffie voor de Nederlandse markt aan de KNVKT te leveren. Alle koffiebranders die lid zijn van de KNVKT hebben de intentieverklaring ondertekend en geven ook het volume duurzame koffie op. Non-respons bij de opgave van duurzame koffie komt daarmee niet voor. Doordat voor de berekening van het aandeel duurzaam alleen gegevens van de koffiebranders worden meegenomen, is er geen sprake van dubbeltellingen door onderlinge leveringen.

Voor de afzetgegevens maken de leden gebruik van een afzetformulier dat wordt getekend door de controller van het desbetreffende bedrijf. De leden maken bij de afzetgegevens onderscheid in kilo's voor de Nederlandse markt en voor de export, waarbij de Nederlandse afzet bestemd is voor zowel de buitenhuismarkt als de complete retail-sector in Nederland. Leden leveren alleen totalen aan voor gebrande koffie en voor oploskoffie.

Documentatie

De door de leden opgegeven volumes aan ingevoerde, uitgevoerde en afgezette koffie op de Nederlandse markt worden jaarlijks steekproefsgewijs gecontroleerd door de huisaccountant van de KNVKT. De accountant controleert de kwaliteit en consistentie van de ingevoerde gegevens en de onderliggende berekeningen. De procedures waarmee de berekeningen worden uitgevoerd zijn vastgelegd in een interne handleiding en worden ieder jaar conform deze handleiding uitgevoerd. Het CBS beveelt aan om uitgebreide documentatie van de gebruikte methoden ter beschikking te stellen.

8.

Vooruitblik

op de Monitor in 2014

en verder:

mogelijkheden

en uitdagingen

In de vorige hoofdstukken is de gevalideerde monitoring van een viertal duurzame agro-grondstoffen besproken. Naar verwachting zal de monitor in de komende jaren worden uitgebreid met informatie over meer agro-grondstoffen en recentere informatie over de huidige vier grondstoffen. In dit hoofdstuk wordt alvast een korte vooruitblik op de monitor in de komende jaren gegeven.

8.1 Monitor in 2014

In 2014 zal naar verwachting een nieuwe Monitor Duurzame Agro-grondstoffen verschijnen. In deze monitor worden recentere cijfers opgenomen over duurzame palmolie, verantwoorde soja en duurzame koffie. Duurzaam geproduceerd hout kan pas in 2015 van recentere cijfers worden voorzien, omdat de marktmeting over 2013 gedurende 2014 zal plaatsvinden. Verder verwachten we dat enkele nieuwe agro-grondstoffen in de monitor kunnen worden opgenomen, namelijk kweekvis (specifieke soorten) en verse groenten en fruit (uit Afrika, Azië, Zuid- en Midden-Amerika). Voor de kweekvis zal het CBS op verzoek van Centraal Bureau Levensmiddelenhandel (CBL, belangenbehartiger van de supermarktbranche en food service bedrijven) de monitoring uitvoeren. Als duurzame kweekvis gelden ASC-gecertificeerde kweekvis en biologische kweekvis. Het CBS zal (met bemiddeling van CBL) gegevens over de inkoop in 2013 van ASC-gecertificeerde, biologische en overige kweekvis (in eerste instantie gaat het alleen om tilapia en pangasius) opvragen bij de Nederlandse supermarkten. Op basis daarvan zal het CBS het aanbod van duurzame kweekvis in de Nederlandse supermarkten zo goed mogelijk in beeld brengen. Voor de monitoring van verse groenten en fruit loopt op dit moment een pilot in opdracht van IDH. De eerste resultaten van de monitoring over 2013 worden in het tweede kwartaal van 2014 verwacht.

8.2 Stand van zaken andere agro-grondstoffen

Het LEI onderzoekt momenteel de mogelijkheden om het gebruik van duurzame cacao goed in beeld te brengen. Waarschijnlijk is het nog niet haalbaar om de monitoring van duurzame cacao al in de monitor van 2014 op te nemen.

Eind 2012 is er een initiatief gestart voor internationaal verhandelde snijbloemen en potplanten. De monitoring hiervan is in het initiatief opgenomen, maar is nog niet zover gevorderd dat er al resultaten in 2014 in de monitor opgenomen kunnen worden.

8.3 Toekomstige ontwikkelingen

Een van de mogelijke ontwikkelingen van de monitor, is dat het CBS gaat bekijken of er voor meerdere plekken in de productieketen gegevens beschikbaar zijn over het duurzame aandeel van de agro-grondstoffen die al opgenomen zijn in de monitor of opgenomen zullen worden. Waar nog geen gegevens voorhanden zijn, kan het CBS nagaan of het zelf die gegevens kan verzamelen. Er wordt nagegaan of het mogelijk is om de verschillende indicatoren (productie, invoer, uitvoer, inkoop, verkoop, consumptie) apart weer te geven, zodat een beeld van de duurzaamheid in de gehele productieketen ontstaat. Het weergeven van verschillende indicatoren maakt het ook (beter) mogelijk om monitoring van de verschillende duurzame agro-grondstoffen met elkaar te vergelijken.

Het vergt veel inzet van de bedrijven om de goederenstromen binnen een productieketen te kunnen volgen. Hiervoor zijn eenduidige registraties nodig (track and trace) in de gehele keten. Om een goed beeld te krijgen is het daarnaast nodig dat de gegevens over de goederenstromen in de verschillende schakels van de productieketen beschikbaar komen voor de organisatie die de duurzaamheids-doelstelling monitort.

8.4 Meer informatie via barcodes

Op 13 december 2014 wordt de nieuwe EU-wetgeving van kracht voor de informatie op etiketten van levensmiddelen. Die wet schrijft voor dat informatie op etiketten van voorverpakte levensmiddelen die on-line worden verkocht voor consumenten op een website beschikbaar moet zijn. GS1¹⁾ is daarom in samenwerking met de levensmiddelenindustrie bezig met het opzetten van een centrale database: GS1 Data Source. Om aan de verplichtingen te kunnen voldoen, vraagt GS1 aan de retailers om aan hun leveranciers te verzoeken om meer productinformatie aan te leveren. Vanaf 2014 zullen retailers en leveranciers elektronisch artikelgegevens uit gaan wisselen via GS1 Data Source.

De keurmerken voor duurzaamheid behoren niet tot de verplichte etiketinformatie. Wel worden de deelnemende bedrijven nadrukkelijk verzocht om deze gegevens wel in te voeren. Als ook informatie over duurzaamheid (zoals keurmerken en andere aanduidingen) via de barcodes beschikbaar komt, dan kunnen scannerdata gebruikt worden om het aandeel duurzaam in de consumptie van een flink aantal levensmiddelen te bepalen. Marktonderzoeksbureaus als GfK en Symphony IRI beschikken overigens nu al over informatie over keurmerken als Eko/Bio, Max Havelaar, ASC, MSC en Kies Bewust, voor wat betreft de scannerdata van een groot aantal supermarkten.

¹⁾ GS1 Nederland is een not-for-profit-organisatie, die internationale uniforme standaarden voor de identificatie, het vastleggen en het delen van gegevens in meer dan 100 landen ontwikkelt. GS1 beheert onder andere de database met de bekende (unieke) barcodes die in de detailhandel gebruikt worden.

8.5 Internationale vergelijkbaarheid

Het is wenselijk dat de voortgang rond verduurzaming van agrogrondstoffen in Nederland afgezet kan worden tegen resultaten in het buitenland. De duurzaamheidsdoelstellingen in de verschillende convenanten en Green Deals hebben vaak betrekking op een bepaald marktsegment en op een specifieke goederenstroom in de productieketen. Om na te gaan of Nederland meer of minder rekening houdt met het duurzaamheidsaspect van agro-grondstoffen dan andere landen, zou de meetmethode vergelijkbaar moeten zijn. De internationale keurmerkorganisaties zorgen voor een goede vergelijkbaarheid van gecertificeerde producten wereldwijd.

Het is lastiger om bijvoorbeeld de consumptie van een duurzame agro-grondstof in Nederland te vergelijken met de consumptie van hetzelfde product in het buitenland. Ten eerste zouden de landen dan dezelfde keurmerklabels moeten gebruiken om een product als duurzaam te beschouwen. Ten tweede zou het productsegment (de productgroep en toepassing ervan) vergelijkbaar moeten zijn. Ten derde zou op dezelfde plek in de productieketen en op dezelfde manier het aandeel duurzaam product bepaald moeten zijn. Tot slot zou de meeteenheid (waarde, volume) en de meetperiode vergelijkbaar moeten zijn. Voor het derde punt is het onderscheid in indicatoren, zoals genoemd in hoofdstuk 3, van belang.

De vier hierboven genoemde punten gelden ook voor de vergelijkbaarheid van het gebruik van duurzame agro-grondstoffen in Nederland, bijvoorbeeld om na te gaan of er bij de consumptie van palmolie meer rekening gehouden wordt met de duurzame productie ervan dan bijvoorbeeld bij de consumptie van soja.

8.6 CBS in adviserende rol

Het CBS heeft aanbevelingen uitgebracht aan de monitorende organisaties voor verbetering van de meetmethode voor de vier agro-grondstoffen in dit rapport. In de komende jaren zal het CBS nagaan in hoeverre deze aanbevelingen zijn opgevolgd. Het CBS zou daarnaast ook een adviserende rol kunnen vervullen voor organisaties die van plan zijn duurzaamheidsdoelstellingen te gaan monitoren of die de bestaande monitor willen verbeteren. Het CBS kan een adviserende rol vervullen voor ministeries (of EU), naast organisaties als LEI, PBL en IDH. Het CBS hoopt hiermee te kunnen bijdragen aan de monitoring van duurzame agro-grondstoffen, die bij verschillende organisaties in de toekomst opgezet zullen worden.

Bijlagen

I Onderdelen bij de beoordeling van de monitoring

Bij het beoordelen van de monitoring is in het bijzonder gekeken naar de volgende onderdelen: de onderzoeker of het onderzoeksinstituut, de manier van dataverzameling, de populatie van bedrijven, de gebruikte methode en de rapportage. Deze vijf onderdelen worden hieronder verder toegelicht.

Onderzoeker/onderzoeksinstituut

De monitoring van duurzaamheid kan worden opgevat als een onderzoek. De organisatie die de monitoring uitvoert en daarover rapporteert, beschouwen we als het onderzoeksinstituut. In sommige gevallen heeft het onderzoeksinstituut nauwe banden met de betreffende sector. Monitoring door een onafhankelijke, objectieve partij levert een grotere kans op betrouwbare resultaten omdat er geen belangen meespelen. Wanneer de monitorende instantie zelf belangen heeft bij het resultaat, dienen er voldoende waarborgen voor onafhankelijke resultaten te zijn. Ook dient er voldoende kennis en vaardigheden over het onderwerp, de markt en de onderzoeksmethode aanwezig te zijn om de monitoring correct uit te voeren.

Dataverzameling

Aan de berekening van bijvoorbeeld het aandeel duurzame palmolie liggen data ten grondslag. Deze data gaan enerzijds over het totale volume duurzame palmolie en anderzijds over het totale volume palmolie. Onder dataverzameling verstaan we deze achterliggende data.

Hierbij staan de volgende vragen centraal: Hoe wordt de data verzameld? Welke gegevens worden aangeleverd/verzameld? Gaat het om een registratie of een steekproef? Is er iets bekend over de kwaliteit van de data: zijn de gegevens naar waarheid ingevuld, zijn de bestanden volledig, wordt ruwe data ontvangen of al bewerkte, wat is de ervaring met de dataleveringen wat betreft continuïteit en tijdigheid? Wordt de binnengekomen data gecontroleerd, bewerkt en/of gaafgemaakt? Zo ja, hoe? Is er sprake van verschil in aangeleverde data tussen berichtgevers wat betreft inhoud, kwaliteit et cetera)? Hoe wordt hiermee omgegaan? Zijn er afspraken gemaakt met de berichtgevers over de levering van gegevens in de toekomst?

Populatie

Uitspraken over het aandeel duurzaam, hebben vaak betrekking op een specifiek afgebakende populatie. Het gaat in dit rapport bijvoorbeeld niet om het aandeel duurzame agro-grondstoffen in de hele wereld, maar alleen om de agro-grondstoffen palmolie, soja, hout en koffie op de Nederlandse markt. Voor een goede interpretatie van de resultaten is het van belang dat de populatie duidelijk afgebakend en omschreven is. Ook is het van belang om na te gaan in hoeverre de populatie waarover uitspraken worden gedaan en waarover daadwerkelijk gegevens zijn verzameld, aansluit bij de beoogde populatie, ofwel de populatie die in het convenant is omschreven. Wat is precies de populatie? Betreft dit de gehele 'Nederlandse markt'? Op welke stap in de agroketen richt de monitoring zich precies en waarom? Richt de monitoring zich op alle relevante producten of maar op een deel ervan? Komt dit overeen met wat er in het convenant staat? Op hoeveel procent van de populatie hebben de verzamelde gegevens betrekking, hoeveel procent respondeert? Ontbreken er gegevens?

Methode

Op basis van de verzamelde data over het totale volume van een agro-grondstof en het totale duurzame volume van die agro-grondstof, kan worden berekend wat het aandeel duurzaam is. Hier gaan vaak nog diverse bewerkingen aan vooraf en bovendien kunnen er aannames aan de berekeningen ten grondslag liggen.

Bij de bestudering van de onderzoeksmethode stonden de volgende vragen centraal: Hoe wordt er omgegaan met ontbrekende gegevens? Worden deze bijvoorbeeld geïmputeerd? Worden de gegevens opgehoogd en zo ja, hoe en naar welke totalen? Welke berekeningen worden er precies uitgevoerd en waarom? Worden de data ter controle afgezet tegen andere cijfers? Komen de totalen bijvoorbeeld overeen met de cijfers van het CBS? Zo niet, zijn hier logische verklaringen voor? Is de onderzoeksmethode goed gedocumenteerd zodat het onderzoek in de toekomst of door derden reproduceerbaar is?

Rapportage

Over de resultaten die berekend zijn op basis van de verzamelde data wordt uiteindelijk gerapporteerd. Een goed uitgevoerd onderzoek moet controleerbaar en reproduceerbaar zijn. Daarvoor is een volledige en beschikbare/openbare documentatie van de dataverzameling, onderzoeksmethode en resultaten noodzakelijk. Zijn de resultaten openbaar? Wordt in de rapportage een verantwoording van het onderzoek en de onderzoeksmethode gegeven? Staat in de rapportage duidelijk beschreven op welke periode en welke populatie de resultaten betrekking hebben?

De monitoring van duurzaamheid kun je net als de statistieken van het CBS aan de hand van een aantal criteria beoordelen. De voornaamste zijn betrouwbaarheid, validiteit, representativiteit, onafhankelijkheid, objectiviteit/intersubjectiviteit en reproduceerbaarheid. Voor monitoring van alle grondstoffen is voor de betreffende onderdelen vastgesteld in hoeverre ze voldoende scoren op de criteria. Niet alle criteria zijn van toepassing op alle onderdelen en de criteria wegen voor sommige onderdelen zwaarder dan voor andere. Zie paragraaf 3.3 voor een beschrijving van de criteria.

II Bronbeschrijvingen statistieken

CBS Statistiek internationale handel in goederen

In dit rapport is gebruik gemaakt van de Statistiek internationale handel in goederen van het CBS. De statistiek brengt de verschillende handelsstromen en goederensoorten die Nederland binnenkomen dan wel verlaten naar herkomst en bestemming in beeld. Vier handelsstromen zijn te onderscheiden: invoer, uitvoer, wederuitvoer en doorvoer.

De invoer van goederen betreft de voor ingezetenen bestemde goederen, die vanuit het buitenland in het economisch gebied van Nederland zijn gebracht. Hiertoe behoren ook voor verwerking in het productieproces benodigde grondstoffen, halffabricaten, brandstoffen en voor investeringen bestemde vaste activa. De invoer omvat verder goederen die, zonder noemenswaardige bewerking te hebben ondergaan, weer zijn uitgevoerd, maar die wel tijdelijk door ingezetenen in bezit zijn geweest (wederuitvoer).

De uitvoer van goederen betreft het leveren van goederen door ingezetenen vanuit het economisch gebied van Nederland aan het buitenland. Hierbij kan sprake zijn van goederen die in Nederland zijn voortgebracht of vervaardigd, maar ook van aanvankelijk ingevoerde goederen.

De doorvoer betreft de goederenstroom die, op weg van het ene naar het andere land, over Nederlands grondgebied vervoerd wordt, maar in buitenlands bezit blijft. De doorvoer maakt, anders dan de wederuitvoer, geen deel uit van de invoer en de uitvoer.

De populatie van de statistiek van de Internationale Handel bestaat uit alle ondernemingen in Nederland, dat wil zeggen de ondernemingen die een BTW-nummer hebben en handel met het buitenland voeren.

Voor de handel met de EU-lidstaten (Intrahandel) wordt gebruik gemaakt van een CBS-enquête op basis van vrijstellingen. Voor de handel met de niet-EU-landen (Extrahandel) wordt voornamelijk een registratie van de douane aangewend. Maandelijks ontvangt het CBS van bedrijven en van de douane gegevens over de import en export van goederen. Van de handel met landen die geen lidstaat zijn van de EU doen bedrijven aangifte bij de douane. Het CBS ontvangt van deze aangiften een kopie of maakt gebruik van informatie uit het geautomatiseerd aangiftesysteem van de douane (Sagitta). De aangevers geven de goederen op volgens de Gecombineerde Nomenclatuur (GN).

Gegevens over de handel tussen Nederland en lidstaten van de EU verzamelt het CBS rechtstreeks bij de bedrijven. Bedrijven die voor de invoer uit – of de uitvoer naar – lidstaten van de EU een bedrag van 900 duizend euro per jaar overschrijden zijn verplicht maandelijks een statistiekopgave aan het CBS te verstrekken. Aan de hand van gegevens bekend uit onder meer het recente verleden worden de ontbrekende gegevens (non-respons) toegevoegd. Voor bedrijven die geen verplichting hebben om maandelijks een statistiekopgave aan het CBS te doen, wordt door het CBS een bijschatting gedaan aan de hand van fiscale gegevens. De cijfers van de handel op het niveau van de totale in- en uitvoer en op het niveau van de belangrijkste goederen- en landengroepen worden gecorrigeerd (opgehoogd) voor niet-responderende bedrijven.

De handelscijfers van de organisaties, waarvan het CBS de berekeningen over het aandeel duurzaam product beoordeeld, kunnen afwijken van de Internationale handelsstatistieken van het CBS voor de Intrahandel. Dit komt doordat het CBS voor de handel tussen EU-landen afhankelijk is van de directe opgave door bedrijven en maar een deel van alle Nederlandse bedrijven de handel verplicht moet opgeven. Het gaat overigens niet alleen om de handel in EU-goederen waar verschil in handelscijfers zijn te verwachten. Het gaat ook om de invoer van goederen die oorspronkelijk van buiten de EU komen, maar waarvan de invoer via de buurlanden verloopt. Verder kan de bestemming van goederen na de import alsnog wijzigen. Ook de GN-codes van goederen kunnen wijziging als het uiteindelijke gebruik ervan wijzigt.

FAO-statistieken

Voor de weergave van de wereldproductie (en wereldhandel) van de vier agrogrondstoffen zijn FAOSTAT-gegevens gebruikt. FAOSTAT is de statistische database van de FAO (Food and Agriculture Organization) van de Verenigde Naties. De FAO maakt onder meer statistieken over onder andere voedsel, landbouw, tuinbouw, bosbouw en visserij van circa 200 landen. De FAO is een gespecialiseerde organisatie die tot doel heeft de voedselvoorziening en -productie in de wereld veilig te stellen en de plattelandsgebieden te helpen ontwikkelen. Dit doet FAO voornamelijk door middel van informatievoorziening en advisering.

De brongegevens van FAOSTAT zijn afkomstig van de nationale statistiekbureaus van de verschillende landen en organisaties als Eurostat (statistisch bureau van de Europese Unie) en Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD). De productie-statistieken omvatten ruim 600 goederen(groepen), primaire en verwerkte producten met gegevens over ge oogste oppervlakte, aantal dieren en de opbrengst in volume en waarde. De internationale handelsstatistiek bevat gegevens over handelsstromen van circa 540 goederen voor elk land en elke regio in de wereld. Met deze FAOSTAT-gegevens (in volume en in waarde) kan de internationale handel in agrarische goederen wereldwijd gemonitord worden. Deze statistiek maakt de FAO in samenwerking met de statistische divisie van de Verenigde Naties.

Literatuur

Agentschap NL, Convenanten Meerjarenaafspraken energie-efficiëntie 2012.

EUROSTAT (2011), Forestry in the EU and the world; A statistical portrait.

FAO (2013), FAO Statistical yearbook 2013; World Food and Agriculture.

FAO (2010), FAO Global Forest Resources Assessment.

Hoste, R. en J. Bolhuis (2010), Sojaverbruik in Nederland, LEI.

IDH (2011), Bedrijfsleven en Initiatief Duurzame Handel investeren elk 3,5 miljoen euro; 100% verantwoorde soja binnen vier jaar.

ITC (2011), Trends in the trades of certified coffees.

Kamerbrief "Groene Groei: voor een sterke, duurzame economie" van 18 maart 2013.

KNVKT (2010), Jaarverslag 2009.

KNVKT (2013), Koffie – Consumptie in beeld 2012.

KNVKT (2010) Intentieverklaring Nederlandse koffiesector.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2008), Beleidsprogramma biodiversiteit 2008–2011.

Oldenburger, J., C. de Groot & A. Winterink (2012), Nederlandse houtstromen in beeld. Stichting Probos.

Oldenburger, J., et al. (2013), Duurzaam geproduceerd hout op de Nederlandse markt in 2011. Stichting Probos.

Oldenburger, J., et al. (2010), Duurzaam geproduceerd hout op de Nederlandse markt in 2008. Stichting Probos.

Oldenburger, J., et al. (2006), Duurzaam geproduceerd hout op de Nederlandse markt in 2005. Stichting Probos.

Praktijkonderzoek Plant & Omgeving B.V. (2008), Perspectieven van sojavererving in voer. Op zoek naar Europese alternatieven voor soja.

Productschap MVO (2010), Fact sheet Palm Oil.

Productschap MVO (2011) Fact sheet Soy.

Proforest (2007), Mapping and understanding the UK palm oil supply chain.

Profundo (2012), Achtergrondrapport Sojabarometer 2012.

Stichting Ketentransitie Verantwoorde Soja/Nevedi, Factsheet Soja

Task Force Duurzame Palmolie (2010), Manifest Task Force Duurzame Palmolie; Initiatief ter stimulering van het gebruik van RSPO-gecertificeerde palmolie in Nederland.

Task Force Duurzame Palmolie (2011), Factsheet Duurzaam geproduceerde palmolie; de norm in 2015.

Task Force Duurzame Palmolie (2013), Jaarrapportage 2012.

World Commission on environment and Development (1987), Our Common future, Verenigde Naties.

Websites

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

<http://www.idhsustainabletrade.com/coffee>

<http://www.fao.org>

<http://faostat.fao.org>

<http://www.greenpalm.org>

www.knvkt.nl

<http://www.mvo.nl>

<http://www.ondernemendgroen.nl/>

www.rijksoverheid.nl/greendeal

www.responsiblesoy.org

<http://statline.cbs.nl/StatWeb/default.aspx>

<http://www.taskforceduurzamepalmolie.nl>

www.verantwoordesoja.nl

www.vlees.nl

Overzicht van betrokken en geraadpleegde partijen

Centraal Bureau Levensmiddelenhandel (CBL)

Federatie Nederlandse Levensmiddelen Industrie (FNLI)

GS1

Initiatief Duurzame Handel (IDH)

Landbouw Economisch Instituut (LEI)

Koninklijke Nederlandse Vereniging voor Koffie en Thee (KNVKT)

Nederlandse Vereniging Diervoederindustrie (Nevedi)

Probos

Productschap Margarine, Vet en Oliën (MVO)

Stichting Ketentransitie Verantwoorde Soja

Afkortingen

ACC	Acqua Stewardship Council
AVIH	Algemene Vereniging Inlands Hout
B&C	Book & Claim
CoC	Chain of Custody Certificaat
CPET	Central Point for Expertise on Timber
CPO	Crude Palm Oil
CSA	Canadian Standards Association
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CBL	Centraal Bureau Levensmiddelenhandel
CNV	Christelijk Nationaal Vakverbond
ds	droge stof
EU	Europese Unie
EZ	Economische Zaken
FAO	Food and Agriculture Organization
FEFAC	European Feed Manufacturers' Federation
FLEGT	Forest Law Enforcement Governance and Trade
FSC	Forest Stewardship Council
GN	gecombineerde nomenclatuur
GWV	grond-/weg-/waterbouw
ha	hectare
I&M	Ministerie van Infrastructuur en Milieu
IDH	Initiatief Duurzame Handel
IDS	Initiatief Duurzame Soja
Intrastat	Intrahandels Statistieken
IP	Identity Preserved
ISEALL	International Social and Environmental Accreditation and Labeling
I&M	Infrastructuur en Milieu
IP	Identity Preserved
ITC	International Trade Centre
kg	kilogram
KNVKT	Koninklijke Vereniging voor Koffie en Thee
LEI	Landbouw Economisch Instituut
m ³	kubieke meter
MB	Mass Balance
MJA3	Meerjarenafspraken Energie-Efficiency
Mld	miljard
Mln	miljoen
MSC	Marine Stewardship Council
MTCC	Malaysian Timber Certification Council
MTCS	Malaysian Timber Certification System
MVO	Margarine, Vetten en Oliën
NGO	niet-gouvernementele organisatie
PEFC	Programme for Endorsement of Forest Certification
PBL	Planbureau voor de Leefomgeving
PEFC	Programme for the Endorsement of Forest Certification
PRN	Papier Recycling Nederland
RBD	refining, bleaching and deodorization

rhe	rondhoutequivalent
RSPO	Roundtable on Sustainable Palm Oil
RTRS	Roundtable on Responsible Soy
SCP	Sustainable Coffee Program
SG	Segregation
TPAS	Timber Procurement Assessment System
TPAC	Timber Procurement Assessment Committee
VNP	Vereniging van Nederlandse Papier- en kartonfabrieken
VS	Verenigde Staten
VROM	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
VVNH	Vereniging Van Nederlandse Houtondernemingen
WNF	Wereld Natuur Fonds
w.o.	waaronder

Medewerkers

Wim de Rooij
Anouk de Rijk-Bakker
Stephan Verschuren
Kathleen Geertjes

Centrum voor Beleidsstatistiek

Het CBS verzamelt gegevens bij personen, bedrijven en instellingen om deze daarna te verwerken tot statistische informatie over groepen mensen, bedrijven en hun omgeving. De resultaten stelt het CBS voor iedereen beschikbaar. Voor sommige vragen is deze informatie, die beschikbaar wordt gesteld via de CBS-website www.cbs.nl, echter niet toereikend. In dat geval kunnen externe partijen zich wenden tot het Centrum voor Beleidsstatistiek (CBS-CvB).

Het CBS-CvB bepaalt in nauw overleg met de klant welke informatie in welke vorm beschikbaar en nuttig is voor het beantwoorden van de vraag. Daarna voert het CBS-CvB het onderzoek uit en beschrijft de resultaten in een rapport of maatwerkpublicatie. Alle uitkomsten en publicaties worden openbaar gemaakt en zijn te vinden op de website van het CBS-CvB (www.cbs.nl/cvb).

Vragen over deze publicatie kunnen gestuurd worden aan CBS-CvB onder vermelding van het referentienummer 13013. Ons e-mailadres is cvb@cbs.nl.